

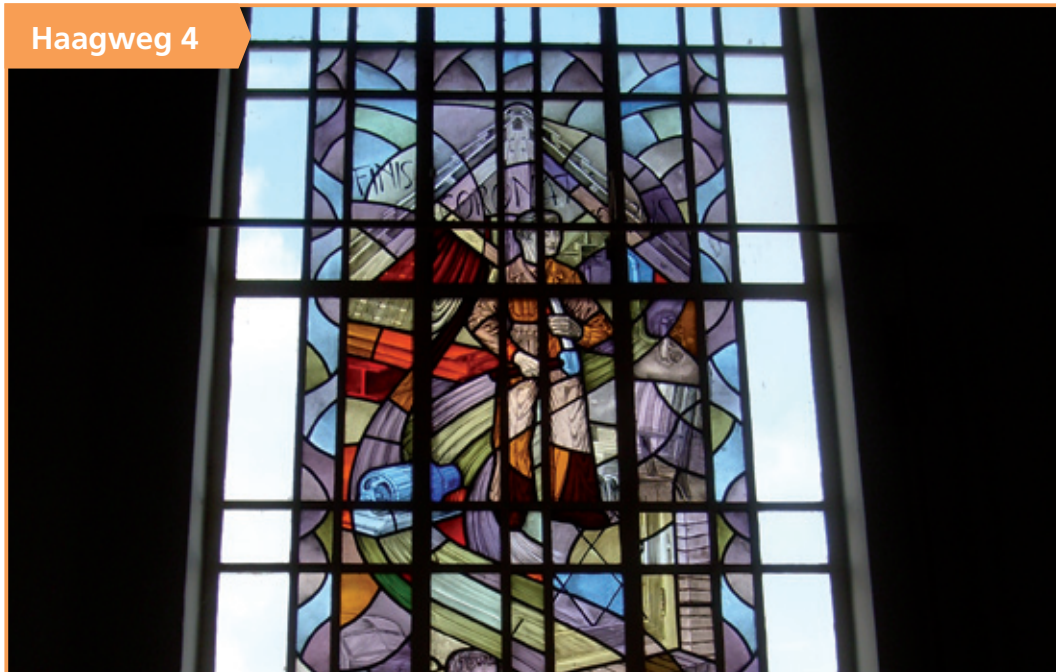

oud LEIDEN NIEUWS

KWARTAALBLAD VAN DE HISTORISCHE VERENIGING OUD LEIDEN

jaargang 6, nummer 1
maart 2018

Haagweg 4

Jubileumraam 1958 door Cors van der Kaay (foto: Jos Hooghuis).

Agenda

Zondag 18 maart 2018

Woensdag 28 maart 2018

Woensdag 11 april 2018

Zaterdag 14 april 2018

Zaterdag 12 mei 2018

Zondag 13 mei 2018

Zaterdag 2 juni 2018

Vierde Dirk van Eksalon over oral history

Algemene ledenvergadering en lezing 'Monumentale kunst in Leiden: verborgen schatten'

Lezing 'Een kamer gevuld met de mooiste boeken'

Wandelexcursie Rapenburg en Bibliotheeca Thysiana

Fietsexcursie naar Zoeterwoude en Zoetermeer

Dirk van Ecklezing

Dagexcursie naar vestingstad Naarden en het Muiderslot

Van de voorzitter, <i>Rens Heruer</i>	3
Algemeen jaarverslag 2017	4
Nieuwe leden	15
Financieel Jaarverslag 2017	16
Agenda Algemene Ledenvergadering	19
Nieuw bedrijfslid	19
Lezing 'Monumentale kunst in Leiden: verborgen schatten' door Jos Hooghuis	20
Annie's en ons cultureel erfgoed	21
De 'opschoning' van het Leidse water	23
Derde Leidse Salon, <i>Piet de Baar</i>	26
Maskerades, een week leven als een prins, <i>Greet Dusseldorp</i>	28
Bibliotheca Thysiana, lezing en excursie	31
Excursies	32
De voormalige ambachtsschool, Haagweg 4, <i>Jos Hooghuis</i>	34
Geveltekens. Een discussie, denkt u mee?, <i>Dik Kompier</i>	37
Pareltjes in de verhalen van 'gewone Leidenaren', <i>Cees Meijer</i>	38
In memoriam: Jan Holvast, fotograaf in hart en nieren, <i>Bram van Leeuwen</i>	40
Vierde Dirk van Ecksalon over oral history	43
Fusie grafische bedrijven Sparta en Weprint	44
Hugo de Groot centraal in Leidse stadswandeling	45
Aangestipt	48
Bedrijfsleden	50
Agenda	51
Leiden genomineerd voor BNG Bank Erfgoedprijs 2018	52
Colofon	52

NIEUW

Dit is het nieuwe nummer van Oud Leiden Nieuws, het eerste van een nieuw jaar. Voor de HVOL begon het jaar met een teleurstelling. Na een prachtige diesviering die werd versierd met een mooie burgemeestersrede, prachtige prijswinnaars en een nieuw erelid, was er in januari een tegenslag. De Raad van State heeft onze argumenten over Annie's terras helaas niet gehonoreerd. De kwestie is nog niet van de baan, want de andere partijen die in beroep gingen, hadden wel succes met hun argumenten.

Optimistisch als ik ben, hoop ik dat de gemeente (die zich nu opnieuw moet uitspreken na extra onderzoek) de opvattingen van de HVOL alsnog zal meenemen in de afwegingen bij een nieuw besluit. Overigens past een dankjewel aan de meest betrokken bestuurs- en commissieleden én aan onze advocaat voor het vele werk aan de kwestie besteed. Al die opgedane ervaring levert veel inzicht op in de (on)mogelijkheid en (on)haalbaarheid van zaken voor de HVOL, maar ook inzicht in het malen van ambtelijke en politieke molens. Uiteraard zullen wij het vervolg met grote aandacht volgen.

Dit nummer van OLN is rijk gevuld met informatie over de aanstaande Algemene Ledenvergadering. Het bestuur zal u daar van harte verwelkomen (let op tijd en nieuwe plaats van samenkomen). Uiteraard wacht u na de formele vergadering een boeiende lezing. Tijdens de vergadering wordt door het bestuur de nieuwe penningmeester voorgedragen als opvolger van Victor Wijnands. Victor is sinds 2010 penningmeester van de HVOL en heeft zijn statutaire termijnen (2x4 jaar) uitgediend. Hij móét dus vertrekken, of hij wil of niet. Wij zullen hem zeker missen als stabiele, wijze penningmeester die, zoals zo vaak bij penningmeesters, met een zekere afstand tot het gewoel van alledag de financiën bestierde: de HVOL staat

er goed voor. Wij zwaaien Victor dus uit met dank voor bewezen diensten. Voor de nieuwe penningmeester hebben zich kandidaten gemeld, maar nieuwe aanmeldingen zijn nog mogelijk.

Dit jaar krijgt onze stad ook een nieuw college van B&W. De verkiezingen voor de gemeenteraad zijn op 21 maart, onze ledenvergadering is een week later. De samenstelling van de raad is dan bekend en wellicht is een glimp te ontwaren van de samenstelling van het nieuwe college. Uiteraard geeft de HVOL geen stemadvies, maar de gedachte om uw keus mede in het licht van het behoud van en de zorg voor het Leids erfgoed te maken, breng ik graag over: het erfgoed draagt immers bij aan het welzijn van inwoners van de stad. Het nieuwe college zal niet meer kunnen rekenen op wethouder Robert Strijk, die een andere uitdaging aangaat. Samen met Paul Laudy 'deed' hij cultuur en de HVOL onderhield dus met beide wethouders veel contact. Dat contact was in de afgelopen periode altijd goed en constructief (ondanks ook wel voorkomend verschil van inzicht of meer). Daarvoor danken wij de beide wethouders, met hoop op voortzetting van overleg en contact met het nieuwe college.

Rens Heruer

In het jaarverslag van de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL) blijkt het bestuur volgens goed gebruik - en met dank aan commissies en werkgroepen - terug op de vele activiteiten die in 2017 werden ontplooid. Dat de HVOL dat jaar op tal van fronten zeer actief is geweest, mag uit bijgaand verslag blijken. Hoogtepunt was misschien wel de jubileumdies in november met de uitreiking van de Oud Leiden Prijzen. Maar natuurlijk maakte de HVOL zich ook in 2017 weer op vele fronten sterk voor het behoud en herstel van Leids erfgoed. Een schets in vogelvlucht.

Ledenvergadering

De algemene ledenvergadering van de HVOL had plaats op 29 maart 2017. De bestuursleden Rens Heruer (voorzitter) en Gerard Kramer (vicevoorzitter) werden met algemene stemmen herbenoemd voor vier jaar. Voorts werd een nieuwe kascommissie samengesteld, bestaande uit mevr. M. Moens (zij neemt de plaats in van dhr. W. Laman die statutair moest aftreden), dhr. F. van Lelyveld en mevr. Y. Lignac. Omdat staande de vergadering nog niet duidelijk was of mw. Lignac haar taak kon voortzetten, wierp dhr. W. Peltenburg zich op als 'reservelid'. De vergadering - notulen zijn te vinden in OLN nr.2 van 2017 en op de HVOL-site - kenmerkte zich verder o.a. door vragen over de Morspoort en ontwikkelingen rond het oude pesthuis. Het formele gedeelte werd afgesloten met een lezing door Ankie de Jongh-Vermeulen over 100 jaar De Stijl.

Diesviering

De diesviering - op 4 november - werd traditiegetrouw gehouden in de Hooglandse Kerk en stond voor een belangrijk deel in het teken van het 115-jarig bestaan van de HVOL. Na het zingen van het Leids Volkslied en een toespraak door voorzitter Rens Heruer, hield burgemeester Henri Lenferink de jubileumlezing over Leidse identiteiten. Vervolgens werd het Leids Jaarboekje 2017 gepresenteerd door Rudi van Maanen. Onder

meer vanwege zijn jarenlange betrokkenheid bij dit 'vlaggenschip van de vereniging' werd Rudi van Maanen van lid van verdienste bevorderd tot erelid van de HVOL.

Na de uitreiking van het eerste exemplaar van de Historische kalender 2018 aan burgemeester Lenferink, werden de genomineerden voor de Oud Leiden Prijs in het zonnetje gezet en de uiteindelijke winnaars bekendgemaakt: Esther Mourits (wetenschappelijke prijs) en de Stichting tot instandhouding Begraafplaats Groenesteeg (publieksprijs). Na het officiële gedeelte kon in de kerk een feestelijke (historische) markt worden bezocht.

De historische markt na afloop van de diesviering 2017 werd druk bezocht (foto: Bram van Leeuwen).

Commissie voor de redactie van het Leids Jaarboekje

De presentatie van het Leids Jaarboekje had volgens goed gebruik plaats tijdens de diesviering. In deze 109de editie staan negen artikelen, drie kronieken en twee in memoriams voor personen die zich uiterst verdienstelijk hebben gemaakt voor de geschiedenis en cultuur van de stad. De artikelen omvatten acht eeuwen in tijd (13de-20ste eeuw) en een grotere spreiding over de regio dan doorgaans het geval is (vier van de vijf artikelen). Speciale aandacht werd besteed aan 100 jaar De Stijl, die immers zijn oorsprong kent in Leiden. De redactie heeft Doris Wintgens, expert op dit gebied, bereid gevonden voor het Leids Jaarboekje een artikel te schrijven. Haar bondige artikel behandelt De Stijl als beweging en Theo van Doesburg als de belichaming ervan, heel specifiek in de Leidse periode 1916-1921. De redactie vergaderde

Leids Jaarboekje 2017.

in het verslagjaar zes keer. Behalve het werken aan het Leids Jaarboekje voor 2017, was ook de beoordeling van ingezonden kopij voor dat van 2018 al in volle gang. Er gingen zelfs al artikelen naar de eindredactie. Desalniettemin ging de acquisitie van kopij onverminderd door.

Commissie Communicatie

Promotie

Een aantal vrijwilligers uit de vereniging houdt zich als promotiecommissie actief bezig met het werven van leden. Bij de meeste HVOL-lezingen waren in 2017 een of meer leden van de commissie aanwezig. Daarnaast was de commissie prominent aanwezig op de Open Monumentendagen in september en bij de diesviering in november. Dit leverde bij elkaar een flink aantal nieuwe leden, cadeauleden en duoleden op. In totaal meldden zich op de verschillende bijeenkomsten zo'n honderd nieuwe leden aan.

Verder werd een nieuwe folder ontwikkeld, die aansluit bij de nieuwe huisstijl. De officiële lancering van de folder had plaats tijdens de Open Monumentendagen in september. Een andere activiteit op het gebied van promotie is de verkoop van boeken met ledenkorting. Het beschikbare boekenaanbod is te vinden op de website en wordt ook elke keer in de digitale nieuwsbrief vermeld. Vele leden maakten van de gelegenheid gebruik om oude en nieuwe boeken op het gebied van de geschiedenis van Leiden met korting aan hun collectie toe te voegen.

Oud Leiden Nieuws

Onder redactie van Bram van Leeuwen en Tanneke Schoonheim verschenen vier goedgevulde reguliere nummers en één extra jubileumnummer van het kwartaalblad Oud Leiden Nieuws. Met aankondigingen en verslagen van lezingen en excursies, boekbesprekingen en andere bijdragen van bestuur, commissies, werkgroepen en indivi-

duale leden geeft het blad een mooi overzicht van alle fronten waarop de HVOL actief is.

Digitale nieuwsbrief

Iedere maand werd ook in 2017 een digitale nieuwsbrief verstuurd aan leden van wie het mail-adres bekend is en naar andere belangstellenden. Deze nieuwsbrief bevat actuele informatie en wetenswaardigheden over de vereniging en historische activiteiten in Leiden en omgeving. Dat men - naast het papieren Oud Leiden Nieuws - ook graag digitaal op de hoogte wil worden gehouden, blijkt wel uit het feit dat het adressenbestand inmiddels ruim 1600 mailadressen bevat. Vaste items zijn de agenda voor de komende twee maanden, foto's van de historische kalender, het gevelteken van de maand en een filmpje 'uit de oude doos'.

Website

Het vernieuwen van de website en vooral de integratie van de website van de voormalige vereniging Jan van Hout bleek lastiger dan vooraf was ingeschat. Niet altijd was het mogelijk om de manier waarop materiaal, formaten en zoekfuncties in de oude situatie waren gerealiseerd, één op één te vertalen naar de nieuwe. Vele inspanningen werden getroost om de problemen op te lossen, maar het bleek helaas niet mogelijk om alle wensen in 2017 te vervullen. Ook bleken de pdf-bestanden van de Jaarboeken der sociale en economische geschiedenis van Leiden, uitgegeven door de voormalige stichting Dirk van Eck, niet zonder meer bruikbaar voor de nieuwe website. Er wordt aan gewerkt om deze in 2018 zo snel mogelijk toegankelijk en doorzoekbaar te maken. In het verslagjaar is tevens aandacht besteed aan het verbeteren van de functionaliteit van de website, om haar gebruiksvriendelijker te maken. Er is een nieuwe, overzichtelijke menustructuur toegevoegd en een zogeheten 'kruimelpad' dat het hiërarchische pad laat zien dat de gebruiker

van de website vanaf de homepage heeft gevolgd. Zo is het op elk moment duidelijk op welke plek de bezoeker zich bevindt en kan er sneller door de website worden genavigeerd. Ook wordt gewerkt aan het verbeteren van de zoekfunctie. Grootste voordeel dat dit moet opleveren, is dat dan met één zoekfunctie de hele website doorzocht kan worden, inclusief de bijlagen (pdf-bestanden) die aan de site zijn toegevoegd, zoals de jaarboekjes. Er is wederom een workshop georganiseerd voor webbeheerders vanuit de commissies en werkgroepen. Velen van hen zijn inmiddels zelf actief met het beheren van hun deel op de website, zodat die zo actueel mogelijk blijft.

De HVOL-website.

Social media

Dat velen een warm hart hebben voor Leiden, blijkt wel uit het feit dat het bereik van de HVOL ook in het verslagjaar op social media weer vergroot is. Inmiddels heeft de Facebookpagina zo'n 730 volgers en wordt de HVOL op Twitter door bijna 2000 mensen gevolgd. Zij worden zo op de hoogte gehouden van activiteiten en ander nieuws vanuit de vereniging. Ook wordt een kalender met historische feitjes bijgehouden. Vrijwel iedere dag wordt teruggeblikt op een gebeurtenis of krantenbericht uit het verleden. Dit levert leuke reacties op, waarbij vaak persoonlijke herinneringen uitgewisseld worden. Steeds vaker ook wordt de Facebookpagina van de HVOL als vraagbaak

gebruikt voor allerlei kwesties van historische aard. Wanneer het antwoord niet direct binnen de vereniging te vinden is, weet in die groep van honderden volgers bijna altijd wel iemand het antwoord.

Commissie Historisch Karakter van de Stad

Voor de leden en het bestuur van de HVOL is het deze commissie die de vinger aan de pols houdt van wat er aan plannen is om bebouwing en openbare ruimte in ons beschermd stadsgezicht te veranderen. En dat was ook in 2017 weer heel veel.

De transformatie van het Witte Singel Doelen-complex (WSD) van de Leidse Universiteit tot een Humanities Campus is ondanks veelvuldig overleg niet veel verder gekomen. De gemeente heeft de regie van de universiteit overgenomen. Ook in het vervolg zal de HVOL blijven participeren.

Bij de herinrichting van de Kaasmarkt is wel voortgang gemaakt, al zijn er nog geen definitieve plannen. Dat geldt ook voor de herinrichting van het maaiveld van de Garenmarkt (zonder parkeerplaatsen), na het gereedkomen van de ondergrondse parkeergarage aldaar.

Het Haarlemmerstraatblok (derde deel van het Aalmarktproject) wordt gesloopt en ingevuld met nieuwbouw achter historiserende gevels ten behoeve van de modeketen Zara. Er zijn geen monumentenpanden mee gemoeid en qua hoogte blijft men binnen het bestemmingsplan. De HVOL ziet geen reden hier bezwaar tegen aan te tekenen, ook al omdat het goed is dat aan de huidige leegstand en verloedering ter plaatse een eind komt.

Over het Ankerpark en het Blekerspark, beide onderdeel van het Singelpark, was de HVOL kritischer: te weinig werd rekening gehouden met de historie van dit stuk stadsrand. Overleg was eind 2017 nog gaande. Het overleg over de herinrichting van het aangrenzende Lakenplein is wegens

een impasse tussen de gemeente en onder andere de omwonenden tijdelijk stilgelegd. Overleg over het heringerichte Morspoortplein, ook een deelproject van het Singelpark, lijkt nog niet ten einde. De HVOL blijft aandringen op het verwijderen van met name de traptreden.

Na Breestraat en Haarlemmerstraat (inclusief Lange Mare) worden ook Hooigracht, Oosterkerkstraat, Havenplein, Oude Herengracht, Koepoortsbrug, Morsstraat en Plantage heringericht. Wat de HVOL betreft waren hier geen grote twistpunten. In de werkconferentie van het Programma Binnenstad zijn twee door ons voorgedragen projecten goedgekeurd: in het kader van het 'waterjaar 2018' zullen meer bruggen dan tot dusverre in het seizoen van plantenbakken worden voorzien en er komt een project 'Opschoning van het Leidse water', waarbij gemeente, de HVOL en het Waterambacht Leiden een waterschouw zullen uitvoeren om te inventariseren wat er in het water en op de walkanten niet in orde is, opdat vervolgens gerichte handhavingsacties kunnen worden ondernomen. Het historische water is zo essentieel voor de kwaliteit van met name de binnenstad dat het hoog tijd wordt op te treden tegen de 'verrommeling', die lijkt toe te nemen.

Het hoger beroep tegen de aanleg van het me-gaterras van Annie's bij de Raad van State diende op 18 december 2017. Omdat de gemeenteraad

De huidige situatie op de Kaasmarkt (foto: gemeente Leiden).

- ondanks ons verzoek zulks niet te doen - het omstreden beoogde terras alvast in het nieuwe bestemmingsplan binnenstad had opgenomen, heeft de HVOL, opnieuw samen met het Waterambacht, daar beroep tegen aangetekend bij de Raad van State.

Wat gemeentelijk beleid betreft, is met zienswijzen gereageerd op onder andere de Bedrijfs- en pleziervaartuigenverordening 2017 en op de Erfgoedverordening 2017.

Commissie Niet-beschermd erfgoed

De Commissie Niet-beschermd erfgoed heeft over de wijk De Mors een artikel gepubliceerd in Oud Leiden Nieuws en het initiatief genomen tot een inventarisatie van bouwwerken en dergelijke in die wijk die het verdienen een beschermde status te krijgen. Het lukte nog niet om een groepje leden van de HVOL uit de wijk te interesseren om samen met de commissie die inventarisatie te maken. Als het na de herhaalde oproep in Oud Leiden Nieuws opnieuw niet lukt, zal de commissie de inventarisatie zelf doen.

Voor Zuidwest werd een eerste inventarisatie van te beschermen bouwwerken gemaakt. En er werd een werkbezoek voorbereid, samen met medewerkers van de gemeente, om een oordeel te kunnen geven voor een voorstel tot betere bescherming. Nadat in 2016 woningcorporatie De Sleutels overstag was gegaan om de monumentenstatus van de zogeheten centrale blokken van De Oude Kooi te respecteren, is enkele keren overleg gevoerd met De Sleutels in het kader van de voortgang van de planontwikkeling voor herstel. Het ging daarbij om zaken als gevelbehoud, kleurstelling, kwaliteit van de fundering en de woningen achter de herstelde gevel en het terugbrengen van relevante bouwdetails. Er werd samengewerkt met de Stichting Behoud De Kooi, Heemschut en het Cuijpersgenootschap. De Sleutels kwam ook tot overeenstemming met de Bewonerscommissie,

wat een goede basis biedt voor de gewenste instemming van minstens zeventig procent van de bewoners over het herstel.

Voor de wijken De Mors, Zuidwest en de Stevenshof werd aandacht besteed aan het 'beschermniveau' dat thans door de gemeente wordt geboden, alsmede de grondslag waarop dat berust.

Doorgang vanuit het Kooipark naar de Parkstraat (foto: Arie de Jong).

Werkgroep Monumentale kunst tijdens de Wederopbouwperiode

Onderzoek naar monumentale kunstwerken uit de wederopbouwperiode is in 2017 door de gelijknamige werkgroep voortgezet. Daarbij heeft zij regelmatig samengewerkt met drs. Yteke Spoelstra die van de gemeente een onderzoeksopdracht had ontvangen mede op basis van de door de werkgroep verrichte inventarisatie van kunstwerken. Buiten die onderzoeksopdracht vielen de monumentale kunstwerken in gemeentelijke en rijksmonumenten en verdwenen kunstwerken.

Wandrelief van Peter Struycken op de oorspronkelijke locatie Dieperpoellaan 2, buitenzijde en binnenzijde (foto's: Jos Hooghuis).

Deze maken wel deel uit van het onderzoek van de werkgroep. Na voltooiing van het rapport-Spoelstra, heeft de gemeente de werkgroep betrokken bij de waardestelling van de opgenomen kunstwerken. In september is het rapport-Spoelstra door Erfgoed Leiden en Omstreken vrijgegeven en heeft de gemeente beleidsvoornemens van het college van B&W gepubliceerd ten aanzien van monumentale kunst. Deze beleidsvoornemens zijn voorgelegd aan de Adviescommissie Cultuurhistorie Leiden.

Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een aantal publicaties in de lokale pers (met name in het Leidsch Dagblad) over onze monumentale kunst, hetgeen de problematiek van het behoud van monumentale kunst in Leiden stellig een breder draagvlak heeft gegeven.

Samen met de Commissie Niet-beschermd erfgoed heeft de werkgroep in februari 2017 het initiatief genomen tot een brief van het bestuur aan de gemeente om de monumentstatus aan te vragen voor Stationsplein 107. De gemeente heeft deze aanvraag aangehouden met het oog op de ontwikkelingsplannen voor het Stationsplein.

Vlak voor de jaarwisseling 2016/2017 heeft de HVOL bij het college van B&W een pleidooi

gehouden om herplaatsing van uitgenomen monumentale kunst op te nemen in het programma van eisen van alle nieuwbouwplannen waarin de gemeente opdrachtgever of (mede)financier is. Volgens het college is dit niet altijd standaard wenselijk.

Het kunstwerk van Peter Struycken, dat is uitgenomen uit Dieperpoellaan 2, is aan een nader onderzoek onderworpen door de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Een publicatie hierover in Oud Leiden Nieuws heeft geleid tot de ontdekking van een - helaas afgedekt - kunstwerk van Struycken in de Noachstraat.

Commissie Dirk van Eck

De jaarlijkse Dirk van Ecklezing werd op 12 november gehouden door prof. Gert Oostindie en dr. Karwan Fatah-Black over Sporen van de slavernij in Leiden en kan een groot succes worden genoemd. Voor een groot publiek in de Lokhorstkerk hielden zij een uitgebreide inleiding over slavernij in het algemeen en de plaatsen in Leiden die daar een relatie mee hebben. Na afloop had de presentatie van het gelijknamige boekje plaats aan HVOL-voorzitter Rens Heruer, Natalie Wanga en Emma Lesuis, die zeer toepasselijke dankwoorden had-

den. Aan de hand van het boekje kunnen geïnteresseerden een aardige wandeling of fietstocht in de omgeving maken.

Voor mogelijke onderzoeksgebieden op de witte vlekkenlijst van economische of sociale historische onderwerpen, was er helaas geen belangstelling. Een nieuw initiatief was de Leidse Salon. Hierin wordt in een kleiner gezelschap een introductie door een deskundige of nauw betrokkene gehouden, waarna het onderwerp verder wordt uitgediept door de aanwezigen. Op 21 januari hield Chrystel Brandenburgh een inleiding over het archeologisch erfgoed van Leiden en vooral wat de stadsarcheologie ons kan leren over het leven in vroeger eeuwen, waarna zich een uitvoerige discussie ontspon over tal van facetten daarvan. De tweede had plaats op 2 april, toen Bart van der Steen (met Peter Burger en een tweetal studenten) een overzicht gaf van zijn onderzoek naar de kraakbeweging in vooral de jaren zeventig en tachtig in Leiden. Aangezien enige kopstukken uit de toenmalige krakerswereld aanwezig waren, ontspon zich een levendige discussie, waarbij de inleider heel wat nieuwe informatie en vooral persoonlijke ervaringen te horen kreeg. Alle aanwezigen vermaakten zich kostelijk; en dat is toch ook een doel van de Salon. Een voor het najaar voorgenomen Salon moest uitgesteld worden tot in januari 2018. Van de Salons is een verslag opgenomen in Oud Leiden Nieuws.

Commissie Jan van Hout

In 2017 is uitvoerig stilgestaan bij het overlijden van Karel Bostoen, op 15 december 2016. Karel Bostoen was een groot kenner van Jan van Hout, getuige ook zijn boek *Hart voor Leiden, Jan van Hout (1542-1609)*. In het Leids Jaarboekje 2017 is een prachtig in memoriam van de hand van Johan Koppelman opgenomen.

De activiteiten van de commissie Jan van Hout kenmerkten zich vooral door publicaties van indivi-

duële leden. In het Jaarboekje 2017 is een bijdrage terug te vinden van commissielid Kees Walle, die samen met Herbert van Hoogdalem een artikel heeft geschreven over een van de voormalige begraafplaatsen, getiteld 'Het Armenbolwerk. Of de geschiedenis van een vergeten begraafplaats'. De commissie heeft als gebruikelijk het jaar 2017 afgesloten met een sobere bloemlegging bij de plaquette van Jan van Hout in de Pieterskerk op 13 december en 's avonds de zeer boeiende en goed bezochte Jan van Houtlezing aangehoord van dr. W. Otterspeer met als titel *Het raadsel van de Universiteit*.

De bloemlegging van de commissie Jan van Hout in de Pieterskerk.

Commissie Beeldbank

De Commissie Beeldbank heeft in 2017 weer een groot aantal collecties beeldmateriaal kunnen digitaliseren, bewerken en beschrijven. Er werden dit jaar zeven nieuwe collecties aan de Beeldbank toegevoegd. De Beeldbank omvat nu ruim 16.200 beelden. De Beeldbank maakt gebruik van de Memorix database van Erfgoed Leiden en Omgeving (ELO) en heeft een (gedeelte) werkruimte bij ELO aan de Boisotkade.

In 2017 is een begin gemaakt met het ompakken van oud beeldmateriaal van de Beeldbank in het archief van ELO in nieuw zuurvrij materiaal. In 2017 zijn tevens voorbereidingen getroffen om

het beeldmateriaal via de website van de HVOL beter toegankelijk te maken, begin 2018 wordt de realisatie verwacht.

De stuurgroep heeft dit jaar één bijeenkomst voor alle vrijwilligers bij de Beeldbank georganiseerd. Daar heeft Cor Smit bij het vertonen van een oude film een verhaal verteld over de geschiedenis van de vuilnisdienst in Leiden. Dit jaar werden vier nieuwe vrijwilligers begroet. Drie vrijwilligers hebben aangegeven niet langer in de gelegenheid te zijn om werkzaamheden voor de Beeldbank te verrichten.

Ook dit jaar kreeg de Beeldbank weer de beschikking over een aantal collecties beeldmateriaal, waaronder een omvangrijke collectie foto's van Niek Bavelaar. De Beeldbank heeft veelvuldig beeldmateriaal aan particulieren, kranten, uitgevers en ontwerpers ter beschikking gesteld. De door de Beeldbank geproduceerde Oud Leiden Kalender 2018 met het onderwerp 'Openbaar vervoer in Leiden' werd tijdens de dies van de HVOL gepresenteerd en is goed ontvangen. De Beeldbank was tijdens de dies van de HVOL en

Oud Leiden Kalender 2018 'Openbaar vervoer in Leiden'.

Open Monumentendagen aanwezig met een vernieuwde presentatie.

Ten slotte heeft een werkgroep Holvast van de Beeldbank zich beziggehouden met het voorbereiden van een pilot voor het digitaliseren van de collectie Holvast.

Werkgroep De Stem van Leiden

De levensverhalen van de 'gewone Leidenaar' worden vastgelegd door De Stem van Leiden. Deze werkgroep is onderdeel van de Historische Vereniging Oud Leiden en werkt samen met Erfgoed Leiden en Omstreken. In het verslagjaar waren er voor de werkgroep 23 vrijwilligers actief, van wie er twintig in duoverband 24 interviews afnamen. Verder zijn er vrijwilligers die andere taken verrichten: samenvattingen maken, interviews nakijken en de content verzorgen voor De Stem van Leiden op de website van het ELO.

Vanaf de start van het project in 2014 tot en met 2017 zijn er vijftig interviews afgenomen, getranscribeerd en samengevat. Helaas staan er op de website van het ELO nog maar twee interviews die in 2017 zijn afgerond, hoewel de content wel regelmatig door de vrijwilliger van De Stem up-to-date wordt gehouden.

De werkgroep heeft in het verslagjaar vier keer vergaderd en is op excursie geweest naar een Katendrechts (Rotterdam) project rond oral history. De interviewers hebben in 2017 twee workshops oral history gevolgd bij het Instituut geschiedenis van de Rijksuniversiteit Leiden.

Om nieuwe respondenten en vrijwilligers te werven, is in 2017 een wervingsactie op touw gezet. Deze heeft 45 respondenten opgeleverd en vijf nieuwe interviewers. Aan het eind van het verslagjaar kwamen er dankzij de dies nog zes interviewers bij.

Het Leidsch Dagblad heeft, naar aanleiding van de wervingsactie, niet alleen een leuk artikel over de Stem geplaatst, maar de krant zag er ook een

wekelijkse zomerrubriek in voor 2017. Hiervoor konden respondenten hun verhaal nog eens kort opnieuw doen bij één van de redacteurs van de krant. Dit gebeurde in nauw overleg met de Stem van Leiden en op basis van de interviews die door de werkgroep zijn afgenomen.

Een jeugdfoto van HVOL-lid Bob Oudshoorn, een van de geïnterviewden van De Stem van Leiden (foto: eigen collectie).

Werkgroep Geveltekens

De werkgroep Geveltekens is in 2017 zeven keer bijeengekomen. Tijdens deze bijeenkomsten is de voortgang van de werkzaamheden besproken. Een selectie uit de vele activiteiten:

- Er is het verslagjaar stevig gewerkt aan de pagina's van de werkgroep op de HVOL website. Speciaal aan de zoekmachine om meer achtergronden en gegevens van een gevelteken vindbaar te maken. Steeds weer worden er verhalen aan toegevoegd. De categorie 'geveltekenswandelingen' is geactualiseerd en de routes zijn nog beter te volgen.
- Het vergroten van de leesbaarheid van de stenen aan de St. Jeroensbrug is aangedragen door Dirk Geirnaert. Doel is om de zichtbaarheid van het chronogram van Jan van Hout en de vijf raadsels die daar in verwerkt zitten over het ontzet van Leiden zichtbaar te maken en

daarmee te helpen met de oplossing (jaarboek 2012 p66 ev.) Het herstel is bij de gemeente Leiden aangevraagd ter beoordeling.

- De herschildering van de naam 'D'Heesterboom' op het molenhuis van de molen de Heesterboom aan de Haagweg is voorbereid en staat op de rol voor maart 2018 (als het weer het toelaat en toestemming binnen is van betrokkenen).
- De werkgroep heeft herbevestigd dat ook snijramen tot het onderzoeksgebied van de werkgroep behoren. De werkgroep gaat ook hier inventariseren en ontsluiten. De eerste gegevens staan op de site.

Het molenhuis van houtzaagmolen D'Heesterboom (foto: Dik Kompier).

- In 2017 is de gevelsteen uit de Dr. Van Voorthuizenschool in bezit gekomen van de werkgroep. De werkgroep heeft in het overleg van de erfgoedkoepel met de gemeente Leiden aandacht gevraagd voor het realiseren van de weesstenenmuur zodat ook deze steen herplaatst kan worden. Daarnaast brengt de werkgroep onder de aandacht van de gemeenten dat bij het verlenen van sloopvergunningen, zeker voor gemeente panden, geveltekens veilig dienen te worden gesteld. Vooruitlopend daarop heeft de werkgroep de school aan het Ballonpad geïnventariseerd. Overleg over behoud van een aantal stenen loopt.
- Effectiever werken was onderwerp van gesprek. Daartoe is er een werkplan gemaakt, waarin diverse taken zijn neergelegd bij verscheidene personen. Die taken zijn voorlopig: publiciteit, ledenwerving, archivering met (historische en huidige) foto's en verhalen, sociale media (Twitter, Facebook en YouTube en de website <https://www.oudleiden.nl/commissies/geveltekens>), onderzoek naar achtergronden van de geveltekens, restauratie en eventuele (her-) plaatsing.

Commissie Oud Leidenprijzen

In het lustrumjaar voltrok de organisatie van de Oud Leiden Prijzen nieuwe stijl zich in samenwerking met het Leidsch Dagblad zoals gehoopt. In januari werd de publiciteit gestart en de mogelijkheid gegeven onderzoeken en manifestaties voor te dragen. Vervolgens gingen de jury's voor de wetenschappelijke en de publieksprijs (onder voorzitterschap van resp. Rudi Ekkart en Rogier van der Sande) aan de slag. Dat resulteerde eind augustus in voor beide prijzen een shortlist, die voor de wetenschappelijke prijs vier boeken omvatte en voor de publieksprijs zes 'manifestaties'. Voor de wetenschappelijke prijs werd het eindoordeel gegeven door de jury. Voor de publieksprijs

wees 'het publiek' via een digitale stemming de winnaar aan. Er werden, na door verscheidene genomineerden gevoerde campagnes, meer dan 5.000 stemmen uitgebracht, met een duidelijke uitslag. De winnaar kreeg ruim 40 procent van de stemmen. De bekendmaking van de winnaars en de uitreiking van de prijzen vormden een geslaagde afsluiting van de lustrumbijeenkomst in de Hooglandse Kerk op 4 november. De overtuigende en waardige prijswinnaars waren Esther Mourits met haar boek *Een kamer gevuld met de mooiste boeken. De bibliotheek van Johannes Thysius (1621-1653)* en de herbegravenis van Diederik van Leyden Gael, georganiseerd door de Stichting tot instandhouding Begraafplaats Groenesteeg.

Esther Mourits krijgt uit handen van HVOL-voorzitter Rens Heruer de wetenschappelijke Oud Leidenprijzen.

Commissie Excursies

De volgende excursies hadden in 2017 plaats:

- Zaterdag 26 maart: Wandeling langs historische winkelpanden in Leiden (in samenwerking met ELO).
- Zaterdag 20 mei: Fietstocht naar Wassenaar met dorpswandeling en bezoek aan het bunkercomplex Rijksdorp (in samenwerking met de Historische Vereniging Oud Wassenaar).

- Zaterdag 10 juni: Bustocht naar Heusden-vesting met stadswandeling en bezoek aan het Gouverneurshuis.
- Zaterdag 16 september: Bustocht naar Ouwkerk en Zierikzee met stadswandeling en bezoek aan het Watersnoodmuseum (in samenwerking met de Vereniging Stad en Lande van Schouwen en Duiveland).
- Zaterdag 7 oktober: Bezoek aan Den Haag met stadswandeling in de voormalige joodse wijk (thans Chinatown) en boottocht door de Haagse wateren.

De belangstelling voor de excursies was weer groot, waardoor er wederom mensen teleurgesteld moesten worden. In 2017 werd het deelnametarief voor leden en introducés gewijzigd, zodanig dat introducés in het vervolg een hoger bedrag betalen ten opzichte van de leden.

De Noorderhavenpoort in Zierikzee (foto: Wim Dool).

Commissie Lezingen

De volgende lezingen werden in 2017 georganiseerd:

- Woensdag 1 maart, Lokhorstkerk, Sander Was-sing, Leiden, de beeldenstorm en Alva's raad van beroerten.
- Woensdag 29 maart, Stadhuis, Burgerzaal, Algemene Ledenvergadering, Ankie de Jongh-Vermeulen, 100 jaar De Stijl.
- Woensdag 14 juni, Lokhorstkerk, Evelyne

Verheggen, De rijke interieurs en het kostbaar erfgoed in Leidse kerken.

- Vrijdag 8 september, Rijksmuseum van Oudheden, OMD-lezing, Jacques Meerman, Hutspot revisited. Na afloop van de lezing werd het eerste exemplaar van het boek 'Kleine geschiedenis van de hutspot' door de spreker aangeboden aan de voorzitter van de HVOL.
- Woensdag 11 oktober, Lokhorstkerk, Frits van Oosten, De stad en de wethouder.
- Weekend van de Leidse geschiedenis, donderdag 2 november, P.J. Blok-lezing in samenwerking met de Universiteit Leiden en het Leidsch Dagblad, Academiegebouw, Klein Auditorium: Dirk van Delft, Digitalisering van de Boerhaave-archieven in St. Petersburg Harm Beukers, De faam van Boerhaave. Ter gelegenheid van de lezing verzorgde de Universiteitsbibliotheek een kleine pop-up-tentoonstelling in de Beeldenzaal van documenten m.b.t. Boerhaave.
- Weekend van de Leidse geschiedenis, zaterdag 4 november, Hooglandse Kerk, 115de Dies; Diesrede door Henri Lenferink (Leidse identiteiten).
- Woensdag 8 november, Stedelijk Gymnasium Fruinlaan, in samenwerking met boekhandel De Kler, Onno Blom, Het litteken van de dood.
- Zondag 12 november, Dirk van Eck-lezing, Lokhorstkerk, Gert Oostindie, Sporen van slavernij in Leiden. Na afloop van de lezing werd het eerste exemplaar van het boek 'Sporen van slavernij in Leiden' (auteurs Gert Oostindie en Karwan Fatah-Black) aangeboden aan HVOL-voorzitter Rens Heruer, Nathalie Wanga en Emma Lesuis.
- Woensdag 13 december, Jan van Hout-lezing, Lokhorstkerk, Willem Otterspeer, Het raad-sel van Jan van Hout.

In het kader van het Weekend van de Leidse geschiedenis was op vrijdag 3 november onder

Koor van de Oud-Katholieke kerk aan de Zoeterwoudsesingel (foto: Arjan Bronkhorst).

leiding van Dick de Boer en Olga van Marion in de Burgerzaal van het Stadhuis het derde symposium van de Commissie Leidse Symposia, initiatief van de Stichting Historisch Leiden en waarin de HVOL participeert. Het thema was 'Leidse identiteit(en)'. Sprekers waren Olga van Marion, Manon van der Heijden, Dick de Boer, Zoran Kwak, Julia Duijvekam, Chrystel Brandenburgh en Cor de Graaf. Beoogd wordt een stand van zaken te geven van recent en multidisciplinair onderzoek, onder meer met het oog op het uitlokken van verder onderzoek.

Bestuur, commissies en werkgroepen

De volledige namenlijst is te vinden in het Leids Jaarboekje en op de website van de HVOL.

Vertegenwoordigingen

De voorzitter van de HVOL is qualitate qua voorzitter van de Stichting Historisch Leiden (SHL), waarin drie voormalige stichtingen die zich met Leidse historie bezighielden, zijn opgegaan. De SHL is onder andere verantwoordelijk voor de uitgave in 2017 van de 2de druk van de Canon van Leiden en van de 1ste druk van de Engelse vertaling daarvan. De SHL is jaarlijks medeorganisator van het Weekend van de Leidse geschiedenis. Vanaf 2017 wordt het bestuurswerk van de Stichting Het Kleine Leidse Woonhuis verricht door het bestuur van de SHL.

- Ongeveer twee keer per jaar vindt overleg plaats tussen de wethouders en ambtenaren van de sector cultuur van de gemeente Leiden enerzijds en verenigingen en stichtingen die lid zijn van de Erfgoedkoepel anderzijds. De HVOL en de gemeente zijn wisselend voorzitter van dit overleg, waarbij erfgoedzaken - zowel aanstaande als actuele kwesties - aan de orde komen.
- Leen Barendregt vertegenwoordigt de HVOL in de besturen van de Molen De Put en van de Stichting Industrieel Erfgoed Leiden (STIEL).

Nieuwe leden

De Historische Vereniging Oud Leiden verwelkomt de volgende nieuwe leden:

M.I. Bakker, P.M. Blom, B. van Brakel, R. van Diemen, P.C.L.J. Dubber, J.S van Egmond, E. Evertsen, M. Groeneveld, N.L.A. Groenewegen, M. Havenaar, A.P. Havenaar-Kaashoek, R. van der Hulst, P. de Jong, B. de Jonge, A. Kapaan, C. ten Kate, H. Kettenis, E. Marijt, M. Marijt-Louwrier, F.D.A.C. Mulder, S.E. Oele, M.A. Passchier, S.J. van der Ploeg, J. de Ru, R. van Schoonderwoerd, L. Slotboom-van Cuilenburg, F.J. Taconis, M.J.W. Tulp, Y. Ulrich-van de Vijver, H.W. van Vegten, M. Vink, C. van der Vlist, S.W. Wesselink, J.D. Wijsman, C.A. Wijsman-van der Vliet, J.P. Witteman, C. Wolff

BALANS PER 31 DECEMBER 2017

(na resultaatbestemming)

A c t i v a

	2017	2016
	€	€
Materiële vaste activa		
Investering computers	9.256	6.156
Financiële vaste activa		
Beleggingen	320.000	191.740
Vlottende activa		
Vorraden	4.254	2.313
Vorderingen en vooruitbetaalde kosten	31.739	6.715
Liquide middelen	12.202	109.691
	<u>43.941</u>	<u>116.406</u>
Totaal activa	<u>377.451</u>	<u>316.615</u>

P a s s i v a**Vermogen**

Vermogen op 1 januari	271.455	292.618
Uitkomst boekjaar	50.473	-2.163
Toevoeging voorzieningen	<u>0</u>	<u>-19.000</u>
	321.928	271.455
Fondsen op naam	<u>9.754</u>	<u>9.416</u>
Totaal Vermogen	331.682	280.871

Voorzieningen

Voorziening Subsidies	3.000	5.000
Voorziening Jubileum	7.380	15.500
Voorziening Leden voor het leven	<u>3.475</u>	<u>3.175</u>
Totaal Voorzieningen	13.855	23.675

Kortlopende schulden

Rekening courant en activiteiten	30.740	11.217
Nog te betalen kosten	<u>1.174</u>	<u>852</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>31.914</u>	<u>12.069</u>
Totaal passiva	<u>377.451</u>	<u>316.615</u>

	2017 €	2016 €
Opbrengsten		
Contributies	44.506	45.342
Bedrijfslidmaatschappen	<u>6.500</u>	<u>4.955</u>
Totaal bijdragen	51.006	50.297
Verkoop boeken	3.633	0
Legaten en schenkingen	<u>68.797</u>	<u>0</u>
Totaal opbrengsten	123.436	50.297
Lasten		
Verenigingsactiviteiten		
Leids Jaarboekje	16.691	15.617
Mededelingenblad	23.565	16.997
Commissie Lezingen	3.778	3.975
Commissie Excursies	1.686	1.980
Commissie Beeldbank	815	757
Commissie Dirk van Eck	0	0
Commissie Historisch karakter van de stad	337	0
Werkgroep De Stem van Leiden	<u>263</u>	<u>191</u>
Dies en jubileum	10.197	5.655
Oud Leidenprijzen	520	0
Vip-vrijwilligersbijeenkomst	875	1.075
Bedrijfsleden	1.106	0
Totaal lasten verenigingsactiviteiten	59.833	46.247
Lasten bestuur vereniging		
Ledenadministratie	1.742	3.711
Communicatiekosten	473	187
Werving en promotie	910	-148
Secretariaatskosten	567	270
Afschrijvingen materiële vaste activa	4.340	3.089
Dotatie voorzieningen	4.000	0
Algemene bestuurskosten	458	832
Bijdrage andere verenigingen	<u>200</u>	<u>217</u>
Totaal lasten bestuur vereniging	12.690	8.158
Totaal uitgaven	72.523	54.405
Financiële baten en lasten		
Baten	1.602	4.383
Lasten	<u>2.042</u>	<u>2.438</u>
Totaal financiële baten en lasten	-440	1.945
Overschot boekjaar	<u>50.473</u>	<u>-2.163</u>

Aan de leden van de Historische Vereniging Oud Leiden

Leiden, 28 februari 2018

Hierbij doe ik u, namens het bestuur, de begroting voor het jaar 2018 toekomen.

De begroting is niet taakstellend, maar geeft in algemene zin weer in welke richting de contributies en overige middelen zullen worden ingezet.

Met vriendelijke groet,

Victor M. Wijnands, penningmeester

BEGROTING 2018

OPBRENGSTEN

Begroting 2018

Uitkomst 2017

Contributies	46.000	44.506
Bedrijfslidmaatschappen	7.000	6.500
Overige opbrengsten, verkoop boeken e.d.	0	3.633
Legaten en schenkingen	<u>0</u>	<u>68.797</u>
Totaal bijdragen van leden	53.000	123.436

Financiële baten en lasten

Baten	800	1.602
Lasten	<u>650</u>	<u>2.042</u>
Totaal financiële baten	150	-440
Totaal inkomsten	53.150	122.996

Lasten activiteiten

Leids Jaarboekje	17.000	16.691
Mededelingenblad	16.500	23.565
Commissie Lezingen	3.900	3.778
Commissie Excursies	1.500	1.686
Commissie Beeldbank	900	815
Commissie Dirk van Eck	0	0
Commissie Historisch karakter van de stad	150	337
Werkgroep De Stem van Leiden	150	263
Dies	6.250	10.197
Oud Leidenprijzen	0	520
Vip-vrijwilligersbijeenkomst	900	875
Bedrijfsleden	450	1.106
Totaal uitgaven voor verenigingsactiviteiten	47.700	59.833

Lasten vereniging

Ledenadministratie	1.650	1.742,00
Communicatiekosten	300	473,00
Werving en promotie	500	910,00
Secretariaatskosten	500	567,00
Afschrijvingen materiële vaste activa	4.000	4.340,00
Dotatie voorzieningen	1.000	4.000,00
Bestuurkosten algemeen	750	458,00
Bijdragen andere verenigingen	200	200,00
Totaal lasten van de vereniging	8.900	12.690,00
Totaal lasten	56.600	72.523,00
Resultaat boekjaar	-3.450	50.473,00

Algemene Ledenvergadering Historische Vereniging Oud Leiden

WOENSDAG 28 MAART 2018, 19.30 UUR, INLOOP VANAF 19.00 UUR
TUINZAAL GRANDCAFÉ DE BURCHT, BURGSTEEG 14

1. Opening door voorzitter Rens Heruer
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Notulen ledenvergadering 29 maart 2017 (zie nummer 2 van Oud Leiden Nieuws 2017; nummers van Oud Leiden Nieuws zijn tevens terug te vinden op de HVOL-website).
4. Algemeen jaarverslag 2017 (zie pagina 4 en verder)
5. Financieel jaarverslag 2017 (zie pagina 16 en verder). Verslag van penningmeester en kascommissie, decharge bestuur.
6. Bestuurszaken met onder andere benoeming nieuwe penningmeester in verband met (statutair) aftreden van Victor Wijnands. Op de beoogde benoeming is de profielschets van toepassing die eerder in dit blad en op onze site is verschenen. Het bestuur draagt mw. Marjo Karremans RA als kandidaat voor, maar wijst op het gestelde in het Huishoudelijk Reglement artikel. 3 lid 1, waardoor kandidaten - door ten minste tien leden gezamenlijk - bij de secretaris schriftelijk kunnen worden voorgedragen, uiterlijk vier dagen voor de algemene ledenvergadering.
7. Wat verder ter tafel komt.
8. Rondvraag.
9. Sluiting, gevolgd door de lezing 'Monumentale kunst in Leiden: verborgen schatten' door Jos Hooghuis, voorzitter van de Werkgroep Monumentale Kunst tijdens de Wederopbouwperiode. Zie ook pagina 20.

De ledenvergadering en lezing zijn alleen voor leden toegankelijk. Na afloop van de lezing is er tot 22.00 uur gelegenheid om na te praten onder het genot van een drankje.

Nieuw bedrijfslid

Wij zijn erg blij met de aanmelding van weer een nieuw bedrijfslid: Schulp en Schuim bv, gevestigd aan de Zaalbergweg 17 in Leiden. Schulp en Schuim is wereldwijd marktleider in de productie en verkoop van huishoudsponzen en schoonmaakdoekjes.

Wij wensen ons nieuwe bedrijfslid een fijne tijd bij onze vereniging!

Monumentale kunst in Leiden: verborgen schatten

DOOR JOS HOOGHUIS

WOENSDAG 28 MAART, NA DE ALV, TUINZAAL GRANDCAFÉ DE BURCHT, BURGSTEEG 14

In september 2013 verscheen in het tijdschrift van de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed een artikel van Simone Vermaat getiteld 'Sloopkogel door de saamhorigheid'. Hierin luidde zij de noodklok in verband met het in hoog tempo verdwijnen van gebouwen uit de wederopbouwperiode 1940-1970 en daarmee van de nagelvaste kunst in deze gebouwen. Men noemt dit monumentale kunst of gebouwgebonden kunst.

Vermaats oproep vond weerklank bij de HVOL. De vereniging verzocht de Adviesraad voor Cultuurhistorie Leiden (ACL) om B&W te adviseren de monumentale kunst in Leiden in kaart te brengen. Terwijl de ACL bij B&W aandacht vroeg voor de Leidse monumentale kunst richtte de HVOL een werkgroep op die in het najaar van 2014 aan de slag ging met de inventarisatie van de monumentale kunst in Leiden.

Monumentale kunst ontstaat vanuit een kunstenaarsideaal om in samenwerking met architecten de dagelijkse woon- en werkomgeving te voorzien van kunst met een boodschap. De kunst bevat vaak symbolische verwijzingen naar de functie van het gebouw of verwijst naar hogere idealen en algemene waarden. De landelijke en gemeentelijke overheden hebben geprobeerd monumentale kunst te stimuleren met speciale financiële regelingen. Daarbij werd een bepaald percentage van de bouwsom uitgetrokken voor kunstopdrachten.

In zijn lezing doet Jos Hooghuis verslag van de speurtocht van de werkgroep naar monumenta-

Gevelmozaïek Rijn en Vliet, Aaltje Noordewierlaan 1, door Anton Landers (foto: Jos Hooghuis).

le kunst in Leiden. Sommige kunst is te vinden in gebouwen die een monumentstatus hebben maar veel kunst bevindt zich juist in panden die geen bescherming genieten. Veel kunstwerken zijn geruisloos verdwenen met de sloop van

gebouwen uit de wederopbouwperiode. Dat geldt met name voor een aantal gebouwen van het voormalige Academische Ziekenhuis aan de Rijnsburgerweg. De meeste monumentale kunst in Leiden is te vinden in schoolgebouwen. Die dreigen in hoog tempo te verdwijnen. In sommige gevallen heeft de monumentale kunst in deze gebouwen al eerder het veld moeten ruimen voor moderne aanpassingen. Van veel werken was de kunstenaar niet bekend. De speurtocht naar de identiteit van kunstenaars leidde soms tot verrassende ontdekkingen. In totaal heeft de werkgroep zo'n 90 kunstwerken geïdentificeerd. De gemeente heeft van de inventarisatie van de werkgroep gebruik gemaakt en onlangs een onderzoek

gepubliceerd naar monumentale kunst in niet-beschermde gebouwen. Maar er is meer. En is het allemaal waard om te behouden? Ook daarop zal de lezing ingaan.

Jos Hooghuis (1948) studeerde geschiedenis aan de Universiteit Leiden. Van 1977 tot 2013 was hij werkzaam bij het NIAS, Netherlands Institute for Advanced Study, destijds in Wassenaar, laatstelijk als hoofd Research Planning & Communication. Hij was en is actief, bestuurlijk en uitvoerend, in verschillende Leidse instellingen en organisaties op cultureel gebied. Sinds 2014 is hij lid en vanaf 2016 voorzitter van de Werkgroep Monumentale kunst tijdens de Wederopbouwperiode van de HVOL.

Annie's

Annie's en ons cultureel erfgoed: en hoe nu verder?

De Raad van State heeft onze cultureel-erfgoedbezwaren tegen de aanleg van een groot, vast-ogend terras bij Annie's ongegrond verklaard. Wij maakten sinds mei 2013 bezwaar tegen de komst van een megaterras op die centrale plek in het Leids water: bij het college van B&W, bij de gemeenteraad en - samen met het Waterambacht Leiden (WAL) - bij de rechtbank en de Raad van State, de hoogste bestuursrechter. Zo'n terras betekent bovenal een ernstige aantasting van ons beschermd stadsgezicht. Dat vond het gemeentebestuur aanvankelijk ook, maar het maakte dat ondergeschikt aan vage, niet gekwantificeerde commerciële belangen.

Bezwaren van het WAL en de rederijen Rembrandt en Groenen sleepdiensten zijn echter wel gegrond verklaard, en wel op het punt van de (veilige) doorvaarbaarheid als daar zo'n groot terras komt te liggen. Deskundigenrapporten in opdracht van Annie's en van de rederijen stonden diametraal tegenover elkaar.

Op die basis wilde de Raad van State het terras niet goedkeuren. De omgevingsvergunning is naar de prullenbak en de Raad van State heeft een onafhankelijk deskundigenrapport geëist, waarna de gemeente de aanvraag voor een omgevingsvergunning opnieuw moet beoordelen. Tot zover, zeer in het kort, de feiten. De lange

versie van het verhaal vindt u op onze website en in eerdere nummers van OLN. Voor ons als HVOL is de uitspraak van de Raad van State (en voorheen van de rechtbank) uiteraard zeer teleurstellend. En niet alleen omdat we onze zin niet hebben gekregen, maar ook en misschien wel vooral omdat een beroep op het cultureel erfgoed op de rechter kennelijk niet zoveel indruk maakt.

Toen wij naar de rechter stapten, waren we ons daar in zekere mate wel van bewust: een gemeentebestuur heeft een aanzienlijke mate van beleidsvrijheid om een beslissing te nemen en de rechter gaat niet zomaar op de stoel van het gemeentebestuur zitten om die beslissing inhoudelijk nog eens over te doen. Marginale toetsing heet dat in het jargon. Beroep op de rechter doen we dan ook maar zelden. Maar in dit geval wel. Niet alleen omdat we het beoogde megaterras een 'Fremdkörper' in het historische centrum van onze stad vinden, maar had het college ook zelf niet gezegd dat hier sprake was van een 'te ernstige aantasting van het beschermd stadsgezicht'? En wat 'te' is, dat kan niet deugen, zo leerden we als kind al. Tijdens de procesgang heeft het gemeentebe-

Voorstelling van het vergrote terras, als het niet nog groter uitvalt. Als alle parasols uitstaan wordt het nog erger ...

stuur zijn kwalificatie echter bijgesteld: het viel allemaal wel mee, de aantasting was 'niet onevenredig'. Dat was in ieder geval in onze ogen een niet erg geloofwaardig gelegenheidsargument. Maar de rechter is daar uiteindelijk toch in meegegaan en heeft niet willen treden in de afweging die de gemeente heeft gemaakt.

We zullen ernaar streven overtuigender te zijn op gemeentelijk niveau om daar het cultureel erfgoed een groter gewicht te geven. Het college van B&W en de gemeenteraad spreken vaak over het belang van het Leids cultureel erfgoed en de grote waarde die gehecht moet worden aan het behoud van het historisch karakter van de stad. Maar zij handelen daar niet altijd naar. Natuurlijk zijn er vaak ook andere belangen en moeten er afwegingen gemaakt worden, maar het cultureel erfgoed zou daar zwaarder in moeten wegen dan nu nog wel eens het geval is. Juist omdat het Leids cultureel erfgoed van zo eminent belang is voor de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van de stad, voor zowel bewoners als bezoekers.

Wij hebben in het recente verleden al meermaals betoogd dat wij vinden dat Leiden bij de beoordeling van bouwprojecten in en rond het beschermd stadsgezicht de lat te laag legt, te snel akkoord gaat met projecten die het historisch karakter van de stad aantasten. Vicevoorzitter Gerard Kramer deed dat in augustus 2017 in een raadscommissie naar aanleiding van een bouwplan aan de Zoeterwoudsesingel, voorzitter Rens Heruer onderstreepte dat nog eens tijdens de diesviering in november 2017 in aanwezigheid van de burgemeester.

De rol van de Welstands- en Monumentencommissie Leiden (WML) is hier van groot belang, zo blijkt ook weer uit de

uitspraak van de Raad van State. En wij hebben bij genoemde en andere gelegenheden betoogd dat de WML onzes inziens te meegaand is en te weinig ambitie toont en eist. De standaardformulering waarmee een groenlichtadvies aan B&W wordt gegeven is dat het bouwproject 'niet in strijd (is) met redelijke eisen van welstand'. Dat weerspiegelt een zescultuur. Wij zijn van mening dat op veel plek-

ken in onze historische stad meer ambitie moet bestaan en dat de WML daartoe moet worden aangespoord. En als de WML dat ondanks aansporingen niet doet, zou het college - dat de adviezen van de WML bijna altijd een-op-een overneemt - dat moeten doen; het college is uiteindelijk verantwoordelijk. In het belang van de kwaliteit van onze mooie historische stad zal de HVOL dit aan de orde blijven stellen.

De Rechter en de Rijn ...

In de 'Inleiding' van de uitspraak van de Raad van State over Annie's is omschreven waar de zaak om gaat. Maar heeft de hoogste bestuursrechter in den lande dat nou wel goed begrepen? 'Het drijvende terras', zo staat er, 'ligt in het centrum van Leiden, op de splitsing van de Rijn in de Oude en Nieuwe Rijn.' Hoe zit dat nou? Stroomt de Rijn tegenwoordig van de Noordzee naar Zwitserland? Of bevindt het beoogde terras zich aan de oostkant van het Waardeiland? Maar dat is niet in het centrum ...

'Descente sur les lieux' is de oude term voor het zich ter plaatse op de hoogte stellen door een rechter. Was misschien in dit geval ook niet zo'n gek idee geweest. En niet alleen om geografische verwarring te voorkomen.

Leids water

De 'opschoning' van het Leidse water

'Zonder het Leidse water geen Leiden'. Rivieren, singels en grachten bepalen in hoge mate de structuur en het karakter van onze mooie, historische binnenstad. Zij zijn in zekere zin de ruggengraat van Leiden. Vele rijks- en gemeentelijke monumenten en andere historisch waardevolle panden zouden niet zo fraai tot hun recht komen als we al die waterlopen niet hadden. Van die waterlopen is helaas al te veel gedempt, maar we hebben gelukkig ook nog veel over.

Gaan we er wel zorgvuldig genoeg mee om? Het onderhoud van water, walkanten en bruggen is een taak van de gemeente en dat

geschiedt in het algemeen naar behoren, met veel belastinggeld. Maar als we door de stad rondlopen of rondvaren wordt het fraaie beeld

op helaas teveel plaatsen verstoord door een visuele vervuiling van water en walkanten.

Het HVOL-bestuur heeft daarom het initiatief genomen daar wat aan te doen. Samen met het Waterambacht Leiden (WAL) deden we dat een paar jaar geleden ook al eens en het WAL had toen zelfs al een 'waterschouw' gehouden om te inventariseren en documenteren wat er zoal mis was, maar daaraan is indertijd geen serieuze opvolging gegeven. Daarom hebben we nu in 'het jaar van het water' (Zuid-Holland) en in het kader van het 'Programma Binnenstad' een project voorgesteld dat 'Opschoning van het Leidse water' heet. Uit het Programma Binnenstad worden jaarlijks diverse projecten gefinancierd, deels voorgedragen door verenigingen en instellingen, de bijna twintig zogeheten convenantpartners (naast de HVOL onder andere. BplusC, universiteit en Leiden Marketing). In een jaarlijkse werkconferentie beslissen die met elkaar welke van de voorgedragen projecten in de prijzen vallen. Het project 'Opschoning van het Leidse water' kreeg bijna unanieme steun van de partners en van de gemeentelijke vertegenwoordigers (meer over het Programma Binnenstad kunt u vinden op onze website, > activiteiten van commissies en werkgroepen > historisch karakter van de stad).

Doel van dit project is een substantiële bijdrage te leveren aan een schone en fraaie historische binnenstad. We hebben het dan over wrakken op/in het water, al dan niet met vergunning. Over boten met vergunning die verwaarloosd zijn en niet meer voldoen aan de nieuwe verordening: de nieuwe gemeentelijke verordening op de bedrijfs- en pleziervaartuigen geeft meer mogelijkheden; bij vergunningen voor ligplaatsen wordt voortaan ook gelet op de uiterlijke en technische staat van vaartuigen. Zoals loungeboten, die als drijvende particuliere terrassen het water bezetten en ontsieren - zonder vergunning of met een ten onrechte verleende vergunning; een plankje voor een buitenboordmotor maakt een loungeterras nog niet tot vaartuig. Maar ook woonarken met uitbouw op het water waarvoor geen vergunning is, woonboten/-arken met bijboten die groter zijn dan toegestaan, woonboten/-arken met bezetting van een deel van de walkant waarvoor geen vergunning is. En bovendien particuliere terrassen, tuintjes en andere niet reguliere inbezitting van openbare ruimte langs de walkant.

Wat gaat er gebeuren? Onlangs is een eerste overleg geweest, van HVOL en WAL met onder anderen de programmamanager binnenstad en mensen van de afdeling handhaving van

de gemeente, zowel degenen die over de regelgeving gaan als degenen die in de stad (ook op het water) handhaven, de bijzondere opsporingsambtenaren. Het is een gezamenlijk project. We gaan, opnieuw, maar nu in bredere samenstelling, inventariseren wat beter zou kunnen en moeten op/in en langs het Leidse water. Waar nodig zullen we aanscherping van regelgeving aankaarten en daar waar de regels duidelijk overtreden worden: handhaven. Misschien nog wel belangrijker is het bewustzijn en de bewustwording dat het Leids water en de walkanten (in het algemeen) publiek domein zijn en ten behoeve van iedereen een bijdrage kunnen en moeten leveren aan de schoonheid van onze historische binnenstad. En niet ontsierd moeten worden door dingen die daar door slordigheid, verwaarlozing of 'dikke-ikke' gedrag niet horen.

Voorlichting/communicatie om alle betrokkenen bewust te maken van het belang voor de stad, de geesten rijp maken, is daarom een eerste slag die gemaakt moet worden, naast de inventarisatie die inzicht moet geven in aard en omvang van de problemen. Overtreders zullen door de gemeente moeten worden aange-

sproken om voortdurende problemen tot een oplossing te brengen. 'Harde' handhaving is het sluitstuk.

We hopen dat u als leden van de HVOL een bijdrage wilt leveren aan het succes van dit project. We gaan ervan uit dat u, bij wie het cultureel erfgoed en de kwaliteit van onze historische binnenstad onderdeel is van uw DNA, zelf erop let geen dingen te doen die het Leids water ontsieren, maar u zou een bijdrage kunnen leveren aan de bewustwording bij anderen dat een hoge kwaliteit van onze waterlopen en hun walkanten in ons aller belang is.

U kunt het bij voorbaat zien als dank voor die inspanning dat u extra bloemen in de stad krijgt: op voorstel van de HVOL zullen in 2018 leuningen van meer bruggen in de binnenstad van die geweldig fraaie bloemstukken worden voorzien. Ook daarvoor kreeg de HVOL in de werkconferentie Programma Binnenstad de handen op elkaar.

Derde Leidse Salon over nieuwe opzet museum De Lakenhal

AANDACHT VOOR VOORWERPEN OP SOCIAAL EN ECONOMISCH GEBIED

Op zondag 21 januari organiseerde de commissie Dirk van Eck weer een Leidse Salon, dit keer gewijd aan het verzamelbeleid en het tentoonstellingsbeleid van voorwerpen op vooral sociaal en economisch gebied door Museum De Lakenhal.

In haar inleiding besteedde conservator Jori Zijlmans van de historische afdeling veel aandacht aan de nieuwe presentatie als volgend jaar het museum heropent. Zij benadrukte dat De Lakenhal relatief veel conservatoren heeft, maar geen projectleiders, zodat de conservatoren zelf voorstellen moeten doen voor wat permanent geëxposeerd moet worden. Ondanks dat het museum flink uitgebreid wordt, blijft het een dilemma om uit de overvloed die objecten te kiezen die een goed verhaal vertellen. Van zaal tot zaal en van vertrek tot vertrek liet zij aan de hand van bouwplaten zien hoe de aankleding straks wordt en wat er te zien is. In De Grote Pers wordt met de oude tussenmuur weer in twee ruimten gesplitst. Hier wordt vooral het verhaal over het Leidse laken verteld. Voor een flink deel wordt teruggegrepen op oude indelingen en worden latere veranderingen ongedaan gemaakt. In de Gouverneurskamer is aandacht voor nieuw Leids laken en oude lakenstalen, met in de Stempelkamer lakenloodjes van over de hele wereld en uit alle tijden. Er werden 180 soorten stof in Leiden geproduceerd en tijdens het hele productieproces werden vaak meerdere loodjes aangebracht. Ook komt er een Toverkamer, waar lantaarnplaatjes en zelfs ietwat erotische oude kunst

wordt vertoond. Een speciale zaal wordt gewijd aan de schilder Bakker Korff, voor de overgang naar de moderne kunst.

Er is één zaal voor kunst en industrie en er komt een nieuwe zaal die geheel gewijd is aan de Universiteit. Hoewel er geen plaats is voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog, wordt er aan Beleg en Ontzet van Leiden 1573/1574 een hele zaal gewijd. Ook al is het een latere aanbouw, de Oud-Katholieke kapel met het interieur van de schuilkerk aan de Hooigracht, afgebroken voor uitbreiding van het Elisabethziekenhuis, wordt gehandhaafd, al moeten alle schilderijen eerst gerestaureerd worden. Al blijven er beperkingen, in zeven thema's kan toch veel gepresenteerd worden. In de discussie merkte men op dat de nadruk wel heel sterk op de 17de eeuw lijkt te komen, maar dat er ook prachtige textielmachines uit de 19de eeuw zijn. Hetzelfde geldt voor de andere 19de-eeuwse industrieën. Jori Zijlmans beaamde dat zij liefst werkende machines zou laten zien, maar dat is onhaalbaar. Wel komen er films waarop een en ander te zien is. Wie werkende machines wil zien, moet naar het Textielmuseum in Tilburg. Wel komt er in 2021/2022 een tentoonstelling waarop een en

ander getoond wordt. Elders is er vaak een strikte scheiding tussen een kunstmuseum en een historisch museum, maar dat is in Leiden niet zo en dat legt beperkingen op. Hierover is in het verleden gediscussieerd, maar hoewel deze twee taken elkaar enigszins bijten, versterken ze elkaar ook weer. Door samen te werken met onder meer Tilburg kan toch veel bereikt worden.

Opgemerkt werd dat er weinig echte verrassingen komen; veel is oud en vertrouwd. Jori Zijlmans: 'Dat verwacht het publiek toch ook, zeker van de vaste presentatie. Verrassingen, zoals de wimpel van het buitgemaakte Spaanse oorlogsschip San Matteo, komen op tijdelijke tentoonstellingen, maar ook bijvoorbeeld de Universiteitskamer en de Toverkamer zijn nieuw. De beleving zal heel anders zijn'. Bij de traditie van de collectievorming is het gebouw vaak dwingend geweest, ook al is dat een samenstel van allerlei uitbreidingen. Museumstaf en directie bepalen wat er verzameld wordt. Daarbij spelen toevalligheden ook een rol, evenals de beschikbaarheid van geld. Hoewel er in de nieuwe vleugel veel ruimte voor tentoonstellingen komt, kan niet alles

getoond worden. Meer dan de helft van de collectie bevindt zich in externe depots. Wel zijn alle voorwerpen uit de catalogus met foto en beschrijving op de website te vinden. Het gaat hierbij om zo'n 22.000 objecten! De vele voorwerpen uit het dagelijks leven in vroeger eeuwen zijn weliswaar soms wat dubieus, maar vooral de voorwerpen uit het midden van de vorige eeuw zijn voor de bezoekers vaak een feest van herkenning.

Op de vraag of programma's als Tussen Kunst en Kitsch nog wel eens voorwerpen voor het museum opleveren, reageerde men terughoudend; het moet in het collectieplan passen, dus moeten er vrijwel altijd keuzes worden gemaakt. Ook koopt men niet zomaar particuliere collecties; vaak wordt volstaan om bij vergelijkbare objecten van de collectie een verwijzing te maken. Jori Zijlmans vertelde verder dat de ingemetselde gevelstenen blijven waar ze zijn en dat zij graag iets als een Huis der Geschiedenis in Leiden gerealiseerd zou zien, zodat ook de historische collectie van De Lakenhal meer aandacht kan krijgen. Met die wens stemde het publiek blijken een welverdiend applaus van harte in. Het was een open gesprek waarin ook

- tot teleurstelling van sommige aanwezigen - duidelijk gemaakt werd hoe moeilijk het is om zoveel mogelijk leuke, mooie, interessante, betekenisvolle voorwerpen te tonen en dat het ook nooit 'klaar' is. Terugkijkend was ook deze Salon voor velen een eyeopener.

Impressie van de nieuwbouw van Museum De Lakenhal.

Maskerades, één week leven als een prins

De vrijwilligers van de Beeldbank die foto's bewerken, komen van tijd tot tijd afbeeldingen tegen met het onderschrift 'maskerade'. Op de foto's staan studenten verkleed als personen uit een andere eeuw. Soms maakt een extra toelichting duidelijk wie deze verklede personen moeten voorstellen, maar dat is niet altijd het geval. Wat was nu een maskerade?

Het lustrum van de Leidse Universiteit werd in het verleden uitgebreid gevierd. Om de vijf jaar werden de inwoners van Leiden verrast met een feestweek, georganiseerd door de Leidse studenten. Het was een traditie, begonnen in 1825, om gedurende deze week de stichting van de Leidse Universiteit te vieren. Zo'n week begon met het afhalen van de reünisten bij het station. Muziekkorpsen zorgden voor muziek en studenten stonden klaar om de mensen in de feestelijk versierde stad naar hun tijdelijke adressen te brengen.

Maskerade 1905

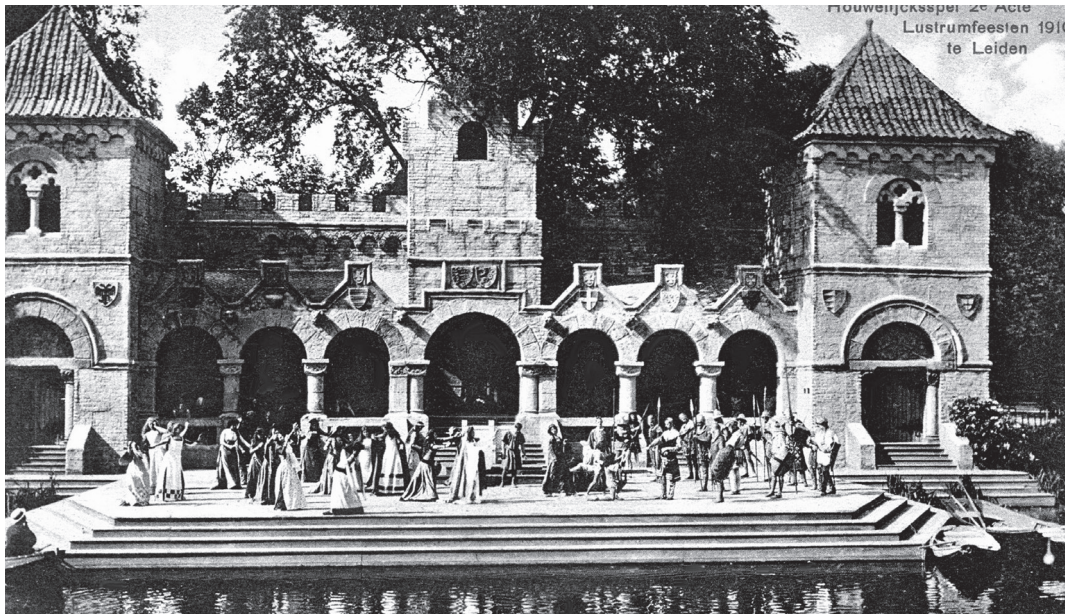
In 1905 was er een uitgebreid programma. Er werd een feestmars gecomponeerd, er werden gedichten geschreven, en in de schouwburg

De optocht ter gelegenheid van de maskerade in 1905.

werd het toneelstuk 'Kind van Staat' opgevoerd. Het hoogtepunt van de feestweek was de maskerade en de daarbij behorende optocht van allerlei historische figuren door Leiden. Het thema van de maskerade van 1905 was 'De intocht in 1691 van Willem III in Den Haag'. Willem III was de zoon van Willem II en Maria Stuart, de zus van de Engelse koning Charles II. Willem III werd ook wel 'Kind van Staat' genoemd. Hij was al jong wees en werd onder toezicht van de vertegenwoordigers van de Nederlandse Staat opgevoed.

De voorbereidingen van de maskerade begonnen al in 1904. Onder leiding van de in die tijd zeer bekende en veelzijdige kunstenaar Antoon Molkenboer werd een script gemaakt waarin de mensen uit de omgeving van Willem III een rol speelden. Omdat Willem III deels van Engelse afkomst was, vertrok onder leiding van Antoon Molkenboer een delegatie studenten naar Londen, waar ze werden ontvangen door koningin Victoria. Ze kregen toestemming om in de archieven onderzoek te doen. Met nieuwe gegevens en een fraaie koets voor Willem III kwam de groep terug in Leiden. De koets uit de koninklijke stallen was in Engeland overbodig geworden, gekocht door een student, en werd in de optocht gebruikt. Er moest nog wel enig werk aan worden verricht. Het Engelse wapen

Het decor van het spel 'Alianore' dat in 1910 in het Plantsoen werd opgevoerd.

op de koets moest worden vervangen door het wapen van stadhouder Willem III. In Leiden was men begonnen om in het van der Werfpark een tijdelijk onderkomen voor Willem III te bouwen. Kostuums uit de zeventiende eeuw voor de Stadhouder en zijn gevolg werden ontworpen en genaaid onder leiding van Antoon Molkenboer. Hij ontwierp ook de versiering van de huizen en straten langs de route van de optocht. Studenten kropen in de huid van Nederlandse Adel; buitenlandse prinses, hertogen en diplomaten en speelden een week lang hun rol. Willem III ontving in zijn tijdelijke paleis allerlei gasten en werd er ook benoemd in de Engelse Orde van de Kousenband. In de grote optocht was hij de hoofdpersoon in zijn fraaie koets. Voor de optocht waren overal langs de route tribunes gebouwd waarvan de plaatsen gehuurd konden worden. Er reden extra treinen naar en van Leiden voor bezoekers uit andere steden.

Maskerade 1910

In 1910 was de feestweek en maskerade even spectaculair als in 1905. Het thema van dat jaar was 'de blijde inkomst van zijne hoogheid Frederik Hendrik in Amsterdam'. Er werd een huwelijksspel 'Alianore' opgevoerd, deze keer niet in de schouwburg maar in het Plantsoen. Daartoe werd onder leiding van de bekende Leidse architect Jesse een toneeldecor aan het water in het Plantsoen gebouwd. Aan andere kant van het water, aan de Zoeterwoudsesingel werden tribunes gebouwd voor toeschouwers die wel moesten betalen voor een zitplaats. Prins Frederik Hendrik verbleef tijdens deze week ook in een tijdelijk paleis, eveneens ontworpen door Jesse, waar hij mensen uit de Leidse burgerij ontving. De grote optocht liep door de hele binnenstad en er namen honderden studenten aan deel. Bewoners in huizen langs de route met ramen

op de eerste verdieping verhuurden deze ramen gedurende de optocht, met of zonder thee en koffie. Bakkers bakten extra gebak en er werden speciale fietsenstallingen ingericht voor de fietsen van de sportieve bezoekers. Leidse inwoners pikten op deze manier ook hun graantje mee. Omdat de kosten van de maskerades niet meer op te brengen waren, was 1910 het laatste jaar waarin het lustrum zo uitgebreid werd gevierd. In 1915, tijdens de Eerste Wereldoorlog, was er geen viering, in latere jaren waren de feesten een stuk soberder.

De studenten

Wie waren nu de studenten die een rol speelden in deze maskerades? Het waren studenten met rijke tot zeer rijke ouders. Ze moesten hun kostuums geheel of voor een deel zelf betalen. Deze waren gemaakt van prachtige stoffen en daardoor heel duur. In 1905 bedroegen de kos-

ten van alle kostuums meer dan 50.000 gulden. Armere studenten kregen geen kans om deel te nemen aan een maskerade.

Willem III werd in 1805 gespeeld door S.N.B. Halbertsma. Zijn prachtige kostuum wordt bewaard in het archief van de Leidse Universiteit. De koets waarin hij door Leiden reed, schonk hij in 1922 aan de gemeente Leiden. Tot 1935 werd de koets tentoongesteld in de Lakenhal. In dat jaar werd hij gekocht door de 3 October Vereniging, die sinds die tijd de koets in de jaarlijkse optocht gebruikt.

Foto's

In de beeldbank (website HVOL) kunt u meer dan 40 foto's van de verschillende maskerades vinden.

[namens de Beeldbank,](#)
[Greet Dusseldorp](#)

De koets waarin S.N.B. Halbertsma tijdens de maskerade van 1905 als prins Willem III door Leiden reed.

BIBLIOTHECA THYSIANA

'Een kamer gevuld met de mooiste boeken'

LEZING DOOR ESTHER MOURITS

WOENSDAG 11 APRIL, 20.00 UUR, LOKHORSTKERK, PIETERSKERKSTRAAT 1

EXCURSIE MET BOEKHISTORISCHE WANDELING EN BEZOEK AAN DE BIBLIOTHECA THYSIANA ZATERDAGMIDDAG 14 APRIL, STARTPUNT: SEBASTIAANSDOELEN

De Bibliotheca Thysiana is te vinden aan het Rapenburg. Veel Leidenaars kennen het pand, maar hebben geen idee wie of wat er in het gebouw huist. Bijzonder is het dat dit het eerste gebouw in Nederland is, dat vanaf de tekentafel was bedoeld als bibliotheek. Het gebouw is nu eigendom van de Vereniging Hendrick de Keyser, en de stichting Bibliotheca Thysiana waakt over het boekenbestand.

Op woensdag 11 april verzorgt Esther Mourits, winnaar van de wetenschappelijke Oud Leidenprijs 2017, een lezing over Thysius en zijn bibliotheek aan de hand van haar proefschrift 'Een kamer gevuld met de mooiste boeken' (december 2016). Dit boek vertelt hoe de welgestelde jongeman Johannes Thysius een bijzondere interesse voor boeken ontwikkelde, en het verzamelen ervan tot zijn levenswerk heeft gemaakt. Een samenvatting van de lezing is gepubliceerd in OLN 2017-5, december 2017.

De Bibliotheca Thysiana aan het Rapenburg (foto: Leiden-Bibliotheca-Thysiana, User: Pepicek, CC BY-SA 3.0).

Op zaterdag 14 april organiseert de excursiecommissie een excursie die uit twee delen bestaat:

- Een boekhistorische wandeling, waarin het boek centraal staat, onder leiding van prof. dr. Paul Hoftijzer in de omgeving van het Rapenburg. De aandacht gaat met name uit

naar bibliotheken, bedrijfjes van boekdrukkers en boekverkopers die hier in groten getale aanwezig waren in de 16de en 17de eeuw.

- Een bezoek aan de Bibliotheca Thysiana.

Er is een koffiepauze tussen beide delen. Zie verder de bijdrage van de excursiecommissie in dit blad, p. 32.

Zowel na afloop van de lezing als na de excursie is er gelegenheid om het boek van Esther Mourits, 'Een kamer gevuld met de mooiste boeken' aan te schaffen. Desgewenst kan het ook door de auteur worden gesigneerd. De prijs bedraagt 29,50 euro.

De excursiecommissie heeft voor dit voorjaar weer drie aantrekkelijke excursies voorbereid. U kunt wandelen door Leiden met een uniek bezoek aan de bibliotheek van Johannes Thysius, fietsen naar Zoeterwoude en Zoetermeer op zoek naar de Slag bij Zoetermeer en met de bus mee naar vestingstad Naarden en het Muiderslot.

Zaterdag 14 april: Wandeling en bezoek aan de Bibliotheca Thysiana

Op zaterdagmiddag 14 april 2018 staat de Bibliotheca Thysiana op het Rapenburg centraal. De excursie bestaat uit twee delen: een boek-historische wandeling in de omgeving van het Rapenburg onder leiding van prof. Paul Hoftijzer en een bezoek aan de Bibliotheca Thysiana waar Esther Mourits u zal rondleiden.

De excursie start bij het verzamelpunt Sebastiaansdoelen in de buurt van de onderdoorgang naast nummer 1. Er zijn twee groepen. De eerste gaat eerst wandelen en daarna naar de bibliotheek, de tweede groep volgt de omgekeerde volgorde. De wisseling tussen de groepen vindt plaats bij restaurant 'Het Pakhuis' in de Doelensteeg, waar we een kopje koffie of thee drinken. Als er veel belangstelling is voor deze excursie, wordt deze op een later tijdstip nogmaals georganiseerd.

Prijs: HVOL-leden 13,50 euro, introducees 15,50 euro.

Tekening van de Bibliotheca Thysiana door Jacob Timmermans (bron: A. Bouwman, Stad van Boeken, Leiden 2008).

Zondag 13 mei 2018: Fietstocht naar Zoeterwoude en Zoetermeer.

We gaan op zoek naar sporen van de 'vergeten' Slag bij het Zoetermeer. Op last van Willem de Zwijger werden in september 1574 diverse dijken in Holland doorgestoken, zodat de geuzen met hun platbodems naar Leiden konden varen. Nadat onderweg menig gevecht met de Spanjaarden had plaatsgevonden, bleek de Voorweg in Zoetermeer een te groot obstakel. De weg stond niet onder water en bovendien werd hij zwaar bewaakt door een contingent Spanjaarden. Wolfert Adriaanszoon wist de geuzen via een omweg naar het Zoetermeerse meer te loodsen, waarna de weg naar Leiden open lag. Tijdens de excursie wordt ook aandacht geschonken aan de overlast en het ongemak die de plattelandsgebieden hebben ondervonden van de inundaties.

Programma:

Vertrek vanaf het industrieterrein De Waard bij de toegangsbrug hoek Lage Rijndijk/Sumatrastraat. De fietstocht voert eerst naar Zoeterwoude waar we onder leiding van Jan van Gent van de Historische Vereniging Oud Zoeterwoude aandacht besteden aan de historische boerderijen langs de Weipoortse Vliet. Vervolgens rijden we naar boerderij 't Geertje voor een koffiepauze. Daar zal een gids uit Zoetermeer een presentatie geven over de Slag bij het Zoetermeer. Daarna gaan we naar het oude centrum van Zoetermeer voor een rondgang langs de historische kern. De lunch vindt plaats in restaurant De Class by Jofel, een voormalig schoolgebouw. De terugtocht voert dwars door

de weilandgebieden van Zoeterwoude via park Cronesteyn naar Leiden.

Prijs: HVOL-leden 18 euro, introducees 23 euro.

Boerderijen aan de Weipoort (foto: Wim Dool).

Zaterdag 2 juni 2018: Dagexcursie naar vestingstad Naarden en Muiderstot

Helaas bleek het niet mogelijk het Trompenburg in 's-Graveland te bezoeken. Als alternatief kozen wij voor een bezoek aan het Muiderstot in Muiden. De vesting Naarden is vooral beroemd om zijn stervorm. De vesting is een onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en biedt ook onderdak aan het Nederlands Vestingmuseum in het bastion Turfpoort. Het Waterliniepad - een van de Napoleonroutes - loopt om de vesting heen waardoor de omvang van de vesting goed zichtbaar wordt. Het Muiderstot werd rond 1285 door de Hollandse graaf Floris V gebouwd aan de monding van de rivier de Vecht. In 1296 werd het kasteel vernield, maar vanaf 1370 werd het oorspronkelijke Muiderstot

weer opgebouwd. In 1576 werd het versterkt met aarden wallen en bastions.

Programma:

Na de busreis worden we in Naarden met koffie ontvangen in restaurant De Kapschuur. Vervolgens maken we een wandeling van ongeveer anderhalf uur door de vesting, waarna we ook het Vestingmuseum bezoeken. Na de lunch in restaurant Limes krijgt u de gelegenheid om zelf de vesting met leuke winkeltjes en galerieën te bezichtigen. Daarna vertrekken we naar het Muiderstot, waar we een rondleiding door de Gouden Eeuw krijgen. Voor het vertrek naar Leiden sluiten we de dag af met een drankje bij café Graaf Floris V in Muiden.

Prijs: HVOL-leden 39,50 euro, introducees 42,50 euro.

Bijschrift: Prent van de Spaanse Furie in Naarden in 1572 (bron: Steden en hun verleden, 1988).

Inschrijven voor de excursies:

Via het formulier op de website www.oudleiden.nl (> activiteiten > excursies). Per HVOL-lid of -duo kunt u één introducé inschrijven. Hebt u moeite met het invullen? Bel dan 071 3411533 (Wim Dool) of 071 5210752 (Rob Smit) of mail naar excursiecommissie@oudleiden.nl en geef uw telefoonnummer via de telefoonbeantwoor-

der of e-mailadres door. U wordt dan gebeld, waarna de excursiecommissie uw inschrijving via de website zal regelen.

Betalen: U bent pas definitief ingeschreven na betaling. Tot 10 dagen voor de excursiedatum kunt u kosteloos annuleren. Graag direct na de aanmelding de excursiekosten overmaken op bankrekening NL67 INGB 0005 9012 64 ten name van. Vereniging Oud Leiden (Pas op: de reke-

ning voor de contributiebetaling heeft dezelfde tenaamstelling). Vermeld bij de betaling uw HVOL-lidmaatschapsnummer, de excursie waarvoor u inschrijft en de naam van uw eventuele introducee.

Circa een week voor de excursiedatum krijgt u aanvullende informatie, onder andere over de aanvangstijden.

Monumentale Kunst

De voormalige Ambachtsschool, Haagweg 4

Als het begrip monumentale kunst ruimer wordt toegepast, heeft het niet alleen betrekking op kunstwerken die in samenspraak tussen kunstenaar en architect van een gebouw zijn vervaardigd, maar ook op kunst die later in een gebouw is aangebracht.

Voorbeelden daarvan zijn te vinden in de voormalige Ambachtsschool aan de Haagweg 4.

De Ambachtsschool is opgericht in 1883. Het gebouw aan de Haagweg is in verschillende fasen tot stand gekomen. Het oudste gedeelte is ontworpen door W.C. Mulder in neorenaissance-stijl en dateert uit 1892. In 1923 en 1939-1941 volgden uitbreidingen naar ontwerpen van B. Buurman. De uitbreiding van 1923 was nog in de neorenaissancestijl terwijl de uitbreiding van 1939-1941 is uitgevoerd in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid.

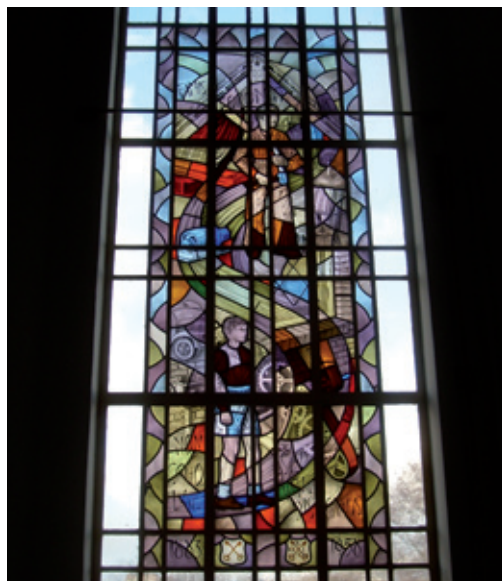
Bij verschillende jubilea heeft de vereniging van oud-leerlingen van de Ambachtsschool, VOLA, gedenktekens aangeboden. Het meest opvallend zijn twee grote gebrandschilderde ramen. Beide bevinden zich in het trappenhuis van het nieuwe gedeelte van het gebouw. Het oudste raam is op 1 mei 1948 aangeboden bij gelegenheid van

het 65-jarige jubileum van de school. Centraal zijn voorwerpen afgebeeld die verwijzen naar verschillende ambachten: onder andere timmergereedschap, een aambeeld, een vel transparant papier, een tekenhaak, een driehoek en een passer. Onder de jaartallen 1883 en 1948 is het wapen van Leiden geschilderd. Aan de zijkan-ten van boven naar beneden zijn de wapens afgebeeld van de achttien gemeenten waaruit de Ambachtsschool haar leerlingen betrok. He-lemaal onderaan is te lezen: 'Aangeboden door de VOLA'. Het raam meet 2,90 x 1,10 meter. Het is vervaardigd in het atelier van de firma Jilleba. Het werd aangeboden door de oudste reünist, tevens oud-directeur van de ambachtsschool in Winterswijk, A. Brittijn. De echtgenote van de toenmalige directeur, mevr. E. Kuijntjes-Elzinga, verrichtte de onthulling van het raam.

*Jubileumraam 1948 door Cors van der Kaay
(foto: Jos Hooghuis).*

Tien jaar later bij het 75-jarig jubileum schonken de oud-leerlingen nogmaals een gebrandschilderd raam. Dit raam symboliseert de vrucht van de studie. Het raam toont de leerling tweemaal: allereerst als hij de school betreedt en een ambacht leert. Vervolgens als hij de school verlaat met een diploma. Het pad van de leerling is afgebeeld in de vorm van een S en links en rechts verlucht met verwijzingen naar diverse ambachten. Twee Latijnse spreuken onderstrepen de symboliek: bovenaan 'Finis coronat opus' (Het einde bekroont het werk) en meer naar onderen 'Non scholae sed vitae discimus' (Niet voor de school maar voor het leven leren wij). Onderaan in het raam zijn de jaartallen 1883 en 1958 geschilderd aan weerszijden van het Leidse stadswapen en een wapen met de Leidse sleutels en de letters VOLA. Het raam kreeg een plaats boven het jubileumraam uit 1948. Het werd aangeboden bij de jubileumviering op 9 mei 1958.

*Jubileumraam 1958 door Cors van der Kaay
(foto: Jos Hooghuis).*

*Jubileumraam 1958, detail, door Cors van der Kaay
(foto: Jos Hooghuis).*

Beide ramen zijn ontworpen en gesigneerd door Cors van der Kaay, die zelf drie jaar leerling was geweest van de school. Na de Ambachtsschool volgde hij een opleiding aan de Haagse Kunst-academie. Cors van der Kaay (eigenlijk: Kaaij, Leiden 1921) was een veelzijdig kunstenaar en

ambachtsman. Hij was werkzaam als glazenier in Leiden, Utrecht en Amsterdam. Een andere specialiteit was boetseren en modelleren. Hij werkte bij de suikerwerkfabrieken van Pel en de Baronie als ontwerper van chocolaterie en suikerwerk. Maar ook was hij vormgever en modelleur bij pottenbakkerij Ravelli in Valkenburg. Hij vervaardigde meubels en muziekinstrumenten. Van der Kaay was leraar tekenen en handvaardigheid in Oegstgeest.

De vereniging van oud-leerlingen van de Ambachtsschool bood in 1923 bij het 40-jarige jubileum van de school een tegeltableau aan voor de hal. In 1933 bij het 50-jarige jubileum een gemetselde drinkwaterfontein. Het tegeltableau is nog steeds aanwezig, maar de drinkwaterfontein is verdwenen. In de vestibule bevindt zich een gedenkplaat van oud-leerlingen aangeboden bij gelegenheid van het 25-jarig jubileum in 1908. In die zelfde vestibule moet een bronzen plaquette zijn geweest met het portret van de eerste directeur A.J. van Achterberg vervaar-

Herdenkingsplaquette 1940 (foto: Jos Hooghuis).

Tegeltableau 1923 (foto: Jos Hooghuis).

digd door beeldhouwer Maarten Zwollo, maar die lijkt verdwenen. In het trappenhuis van het nieuwe gedeelte bevindt zich nog een herdenkingsplaquette 1940 met de afbeelding van een ambachtsman.

Sinds 1994 bevinden zich in de voormalige Ambachtsschool meer dan veertig ateliers van kunstenaars. Het gebouw wordt geëxploiteerd door de Stichting Werk en Onderneming Leiden.

Een discussie. Denkt u mee?

De stad Leiden is naarstig op zoek naar nieuwe bouwlocaties. Daarbij worden ook uit gebruik geraakte gebouwen gesloopt. De werkgroep Geveltekens houdt daarbij scherp in de gaten dat er geen belangrijke ornamenten verloren gaan. Maar wat hoort er nog bij het ornament en wat maakt gewoon deel uit van de gevel?

Toen de werkgroep Geveltekens startte, waren we vooral gericht op het vastleggen van het teken zelf. Veel fotoboeken waren ons voorbeeld. Maar een gevelteken hoort thuis in een gevel. Vandaar dat we later van alle geveltekens ook de gevel hebben weergegeven om de context te behouden. Als een gebouw gesloopt wordt, doen we ons best om een nieuwe locatie te zoeken in de directe omgeving waar het teken zich bevond. Dat is bijvoorbeeld aardig gelukt bij de 'Gekroonde hoed' in de Diefsteeg. En zo hebben we ook positieve berichten over de herplaatsing van de ornamenten van de voormalige Kamer van Koophandel (Stationsweg) in het grote nieuwbouwproject van het Rijnsburgerblok. Ook is de herbestemming van drie stenen in het oude postkantoor aan de Schipholweg toegezegd door Du Prie bouw & ontwikkeling.

Basisschool 'De Vuurvogel' aan het Ballonpad
(foto: Dik Kompier).

De uit 1922 stammende brievenbus (foto: Dik Kompier).

Op dit moment hebben we binnen de werkgroep een discussie. Het gaat over het gevelteken van 'De Vuurvogel', een school aan het Ballonpad, in de Stationsbuurt. Dit gebied hoorde tot 1896 bij Oegstgeest. De gebouwen in de wijk dateren deels uit het eind van de 19de eeuw en deels uit de tijd na 1945. Basisschool 'De Vuurvogel' werd in 1922 gebouwd en stond toen aan het Schuttersveld, hoek Morssingel. Omstreeks 1990 is de school voor een deel gesloopt om plaats te maken voor de blauwe flat aan de Schuttersveldweg, hoek Morssingel. Nu verdwijnt binnenkort ook het resterende deel van het schoolgebouw om plaats te maken voor een nieuwe fase van het Rijnsburgerblok. In de gevel van het te slopen pand is een gevelteken aangebracht. Het is een steen met de Leidse sleutels en het opschrift 'ANNO 1922' en een bijpassende brievenbus.

Dat deze elementen gered moeten worden, staat buiten kijf. Maar rond de steen zijn ook groen geglazuurde baksteentjes aangebracht. Dat laatste element is nu het onderwerp van de discussie. Zijn deze bakstenen een wezenlijk tijdsbepalend onderdeel? Groene bakstenen zijn wel typerend voor de bouwstijlen van de jaren twintig van de vorige eeuw. Als de steen en de brievenbus gered worden, moet dan het omringende stuk muur met de geglazuurde bakstenen ook meegenomen worden? Als werkgroep zijn we van mening dat ze er wel degelijk bij horen, maar wat denkt u?

[Dik Kompier, geveltekens@oudleiden.nl](mailto:Dik.Kompier@oudleiden.nl)

Het gevelteken met de sleutels, de tekst en de groene steentjes (foto: Dik Kompier).

Stem van Leiden

Pareltjes in de verhalen van 'gewone Leidenaren'

De Stem van Leiden heeft nu rond de vijftig interviews afgenomen en levensverhalen van de 'gewone Leidenaar' opgenomen, volledig uitgeschreven en samengevat. Een aantal van deze verhalen is al te lezen en te beluisteren op de website van Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO), met een samenvatting van het verhaal. Het is de bedoeling dat straks alle verhalen op deze website staan. Tijdens de interviews horen we vaak onverwachte pareltjes: leuke, opmerkelijke, maar soms ook hele droevige levensgeschiedenissen passeren de revue. De komende tijd publiceren we in het kwartaalbericht fragmenten uit de interviews. Daarmee hopen we u natuurlijk nieuwsgierig te maken naar de verhalen die de leden van De Stem van Leiden hebben vastgelegd.

De kinderen verdeeld over familie en kennissen

De verhalen die worden verteld, hebben soms wat van een streekroman. Zo hoorden we van iemand dat hij er bij toeval achter kwam dat toen de moeder van zijn grootvader bij een be-

valling overleed, de familie besloot dat de vader moest werken en de twaalf kinderen maar het beste verdeeld konden worden over familie en kennissen. De kinderen werden verspreid over Zuid-Holland. Eén zus zagen ze nooit meer. De

oudste zuster van het stel had een man die de wandelaar werd genoemd. Hij ging overal heen en is heel veel jaren op zoek geweest naar die ene zus, die ze nooit konden vinden. Veertig jaar later sprak onze zegsman iemand die hem vertelde dat er ergens in een huisje bij Schipluiden een oude gediensitige inwoonde met dezelfde achternaam als hij. 'Ik ben er heengegaan', zegt hij, 'Over al die hoge bruggetjes. Die vrouw was niet helemaal goed en heeft waarschijnlijk niet begrepen wie ik was. Zij bleek inderdaad een zuster van mijn grootvader te zijn. Eén van de twaalf.'

Ik ben van de cursus

'Ik ben van de cursus', zegt de geïnterviewde. Zijn ouders waren lid van de SDAP, lazen het Vrije Volk en gingen om met vooruitstrevende mensen. Op een keer was er een voorlichtingsavond over periodieke onthouding. 'Dus mijn moeder ging met de vrouw van de kolenboer en een tante naar een café-restaurant en zalencentrum aan de Nieuwe Rijn waar een arts met een schoolbord uitlegde hoe dat werkte'. Trouwhartig namen zij de voorbeelddata over: 'Als je dan menstrueert, dan ben je op die datum onvruchtbaar, enzovoort.' Een paar maanden later was er een vervolgbijeenkomst, waar zijn moeder met de vrouw van de kolenboer en die tante ook naartoe gingen. Ze waren alle drie over tijd. Het bleek dat ze niet hadden gerekend met hun eigen cyclus, maar het voorbeeld op het schoolbord van de arts hadden gehanteerd De geïnterviewde was dus een onbedoeld nakomertje.

Daar zaten communisten

In de buurt van de De Genestetstraat woonden veel arbeiders, vertelt de gepensioneerde bakker die wordt geïnterviewd. 'Mensen zaten daar op straat groenten schoon te maken voor de

De oostzijde van de De Genestetstraat ter hoogte van de Schimmelstraat in 1954, van de Toussaintkade naar het noorden gezien (foto: Herman Kleibrink).

conservenfabriek Nieuwenhuizen. Het was zo'n beetje een rooie buurt: de Schimmelstraat en de Nicolaas Beetsstraat. Dat waren communisten zogezegd. Maar ja, wij hadden daar die zaak en het was wel goeie business, want die mensen moesten allemaal eten'. Er werd ook gepoft, waarbij men aan het eind van de week moest afrekenen. Daar waren natuurlijk slechte betaalers onder en bij enkelen kon de bakker naar zijn geld fluiten. Dat liet hij dan maar gaan. Hoewel de bakker katholiek was, kochten niet alleen katholieke klanten bij hem, terwijl men in die tijd toch vooral bij geloofsgenoten kocht. Alleen de 'bijzondere' gereformeerden gingen naar Paats, die heel streng in de leer was. De oorlogsjaren waren moeilijk. Op een gegeven moment kreeg hij te weinig brandstof voor de oven. Toen is hij gaan samenwerken met twee andere bakkers. Met z'n drieën bakten ze nog geen twee bakfietsen vol en door het 'oorlogsmeel' waren die broodjes ook nog eens erg slecht gerezen. Als ze met een bakfiets met brood over straat gingen, deden ze dat altijd met een groepje bakkers. De mensen hadden honger en als ze dan een bakker zagen komen, had je kans dat ze die 'wel eens effetjes' van zijn brood af zouden helpen.

Cees Meijer

Jan Holvast: fotograaf in hart en nieren

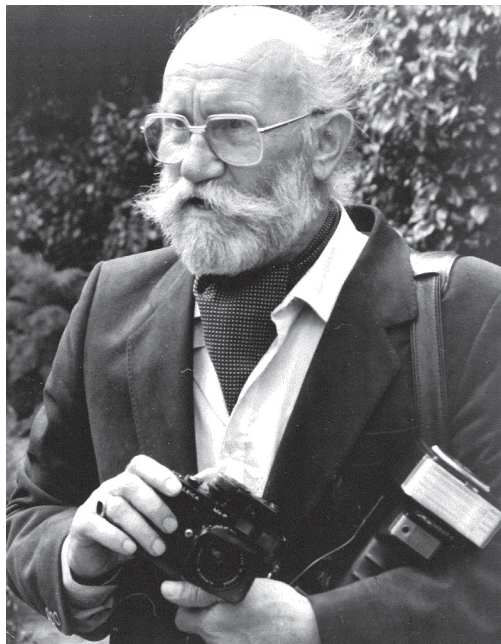
Op 86-jarige leeftijd overleed eind vorig jaar de bekende fotograaf Jan Holvast. Op 5 januari werd hij door zijn drie kinderen herdacht op een bijeenkomst in de aula van begraafplaats Rhijnhof. Meer dan een kwart eeuw was hij in Leiden en omgeving actief als persfotograaf voor het Leidsch Dagblad. Ook maakte hij vele honderden bruids- en kinderreportages en duizenden pasfoto's.

Een doorgaans vriendelijke, joviale, maar soms ook temperamentvolle man met een martiale snor en baard als beeldmerk. Altijd correct gekleed en sprekend met een licht Gronings accent. Want Holvast groeide op in Oude Pekela en wist als kind één ding zeker: hij wilde het fotovak in.

Al op jeugdige leeftijd verleende hij hand- en spandiensten bij Foto Tahl, die werkte voor het Groningse regionale dagblad 'Nieuwsblad van het Noorden'. Ook in militaire dienst hanteerde hij de camera. Om de Fotovakschool in Den Haag te kunnen volgen, verhuisde Holvast naar Leiden, waar hij in de kost ging bij zijn broer, die een sportschool aan de Pieterskerkgracht runde. Naast zijn succesvolle studie werkte hij voor de fotozaak van Nico van der Horst in de Doezastraat. Bovendien slaagde hij voor het examen dat de Nederlandse Vereniging van Fotojournalisten (NVF) destijds afnam. In 1955 besloot Holvast voor zichzelf te beginnen en nam hij op de Apothekersdijk 27 de fotozaak over van mevrouw Bleuzé.

Leidsch Dagblad

In die periode had het Leidsch Dagblad een verbinde met Bram van Vliet, die in de Haarlemmerstraat nabij de Pelikaanstraat een fotowinkel had. Was Van Vliet niet beschikbaar, dan ver-

Jan Aaltjo Holvast 1931 – 2017.

vulde Holvast de rol van invaller. Op 1 september 1959 leidde dat tot een officieel contract met het LD. Het betekende zeven dagen in de week en de klok rond beschikbaar zijn om foto-opdrachten uit te voeren in Leiden en omstreken. Bijvoorbeeld in weer en wind langs de sportvelden. Aanvankelijk opereerde hij in zijn eentje, terwijl zijn vrouw Hermien in de zaak stond. Wat

later kwam Jan Hubers erbij (zie kader). Anderen begonnen nadat ze de leerschool-Holvast hadden doorlopen na korte of langere tijd voor zichzelf als freelancer. Zoals Hans Kouwenhoven (later voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Fotojournalisten), Frans Nijssen, Loek Zuyderduin en Hielco Kuipers.

Opmerkelijke momenten

Bij zijn 25-jarig jubileum als LD-fotograaf memoreerde Holvast een aantal opmerkelijke momenten in zijn loopbaan. Bijvoorbeeld een gruwelijk verkeersongeluk met zeven doden bij het marinekamp in Oegstgeest en de treinramp bij Harmelen, waarbij nog veel meer slachtoffers vielen. Van een heel andere orde was de foto van de complete koninklijke familie in de Kloksteeg, vastgelegd vanaf een inderhaast van een stukadoor geleende trap. Na de oproep om even te wachten totdat ook de achterblijvende Pieter van Volenhoven met gipsbeen zich bij het gezelschap had gevoegd. 'Koningin Juliana heeft die foto nog bij ons nabesteld', aldus Holvast.

Zo hulde hij zich ook eens in schildersoverall om bij Van Lent op het Kaageiland Henri Ford te fotograferen, toen de puissant rijke Amerikaan zijn zeer luxe miljoenenjacht kwam bekijken. De werf was niet gediend van pottenkijkers en de bedrijfsleider dirigeerde hem naar de uitgang. Toch haalde de foto de krant. Zoals de landelijke pers ook zijn foto publiceerde van de ongewilde 'tewaterlating' door prins Willem-Alexander

van zijn auto in de sloot bij het Pesthuis aan de Plesmanlaan.

Holvast was een gepassioneerd fotograaf en erg gehecht aan zijn Leica. Dat illustreert een opmerkelijk verhaal. Tijdens een rit in zijn Mercedes naar het noorden, viel voor hem een kolossale molensteen van een vrachtwagen op de weg. Hij knalde er bovenop en de voorzijde van zijn auto raakte zwaar beschadigd. Holvast

was door de klap korte tijd buiten bewustzijn. Daags na het ongeval haalde hij in de doka het fotorolletje uit de camera, die naast hem op de voorbank had gelegen. Daar ontdekte hij tot zijn stomme verbazing, dat hij in schemertoestand moet zijn uitgestapt en foto's had gemaakt van het ongeval. Holvast: 'Ik wist van niks, het moet een soort automatisme zijn geweest'.

Modeltreinen

Naast de fotografie had Holvast nog één grote hobby: modeltreinen. In zijn woonruimte boven de winkel aan de Apothekersdijk werd een kamer geheel

in beslag genomen door een spoorwegcomplex met Märklinreintjes. Volgens zoon Jan-Henny een jarenlange klus, waarvoor zelfs een gat in de gangmuur werd gehakt. Die liefhebberij resulteerde ook in het trainenwinkeltje 'Scratch' aan de Korevaarstraat, waar zijn zoon aan de overzijde een videobedrijf opzette. Samen met zijn vrouw Hermien zette Jan zich jarenlang in voor de Leidse afdeling van vereniging 'Ons

Jan Holvast en Ton de Tombe, liefhebbers van modeltreinen.

Grunnegerlaand'. En na zijn loopbaan was Holvast vanaf 1998 onder meer actief bij de Leidse Video en Smalfilm Liga. In 2012 zette hij daar om gezondheidsredenen een punt achter. De laatste jaren woonden Jan en Hermien in een appartementje naast zorgcentrum Hofwijck in Oegstgeest waar hij op 29 december overleed.

Fotocollectie Holvast

De fotocollectie van Jan Holvast - uit de jaren zestig, zeventig en tachtig van de vorige eeuw - omvat ruw geschat 700.000 tot 900.000 beelden. Merendeels zwart-witopnamen en in het formaat 6x6 of kleinbeeld.

Nadat hij als beroepsfotograaf was gestopt, verkocht Holvast zijn collectie aan het Leidsch Dagblad. Bij de verhuizing van de krant van de Rooseveltstraat naar de 3e Binnenvestgracht dreigde de collectie verloren te gaan, omdat in de nieuwe vestiging minder ruimte beschikbaar was. Dat dit historisch fotomateriaal niet op de

vuilnisbelt belandde, is mede te danken aan Lex Idenburg. De initiatiefnemer van de Beeldbank van onze vereniging laadde de kisten en banden met negatieven in zijn auto en vond een tijdelijke opslagplaats. In overleg met de LD-hoofredactie is vastgelegd dat het eigendom van het fotomateriaal voortaan bij de HVOL berust.

De afgelopen jaren is een aanzet gegeven voor de ontsluiting. De bedoeling is om de foto's uiteindelijk te scannen, eventueel kwalitatief te verbeteren, te beschrijven en vervolgens te publiceren op de website van de vereniging. Recentelijk is besloten tot een zogeheten 'pilot', waarvoor het bestuur om financiering is gevraagd. Samen met een externe partij (VDH) is een procedure opgezet, die wordt getest met 25.000 negatieven. Als dit succesvol lijkt en er voldoende fondsen kunnen worden geworven om de kosten te dekken, kan de rest van de collectie worden aangepakt. Los daarvan hebben vrijwilligers inmiddels een deel van de collectie in Excelbestanden vastgelegd.

Jan Hubers 1933-2018

Op 13 januari jl. overleed fotograaf Jan Hubers op 84-jarige leeftijd. Hij werkte vele jaren voor het fotobedrijf van Jan Holvast als persfotograaf. Hij was in Leiden en omgeving zo'n bekende persoon, dat velen er vanuit gingen dat hij ook Holvast heette.

Oral history

DIACONAAL CENTRUM DE BAKKERIJ, OUDE RIJN 44B

ZONDAG 18 MAART 2018, 14.00 UUR, INLOOP VANAF 13.30 UUR

Onze kennis over het Leidse verleden is doorgaans gebaseerd op schriftelijke bronnen. Maar meestal zijn het invloedrijke bestuurders en andere 'belangrijke' persoonlijkheden die daarin de hoofdrol spelen. Daardoor weten we over het leven van de 'gewone' Leidenaars veel minder, laat staan over hoe zij zelf aankijken tegen wat zij hebben meegemaakt. Over hoe zij zijn opgegroeid, naar school zijn gegaan, hun partner hebben ontmoet en zelf hun kinderen hebben opgevoed. Maar ook hoe zij zich in moeilijke omstandigheden (denk bijvoorbeeld aan de jaren 1940-1945) staande hebben gehouden. Zo kun je de lijst nog aanvullen met vragen over werk en werkloosheid, de omgang met familie, vrienden en buren en hoe men de verandering in de stad en de wereld heeft ervaren.

Het project De Stem van Leiden is sinds een aantal jaren bezig om via interviews zo veel mogelijk levensverhalen van oude Leidenaars te verzamelen. Daardoor is het mogelijk om een goed beeld vast te leggen van het dagelijks leven in vroeger tijd. Het werken met deze methode is een vorm van geschiedbeoefening en staat bekend als oral history. Het project is in september 2014 opgezet door de commissie Dirk van Eck, maar twee jaar geleden verzelfstandigd.

De interviews worden uitgevoerd door vrijwilligers; inmiddels zijn dat er bijna 25. Omdat een zekere deskundigheid is vereist, ontvangen de interviewers vooraf een handleiding en een korte gesprekstraining. Na een inwerkperiode worden de interviews met een voicerecorder in bijzijn van een ervaren vrijwilliger afgenomen. De gemaakte interviews worden daarna uitgetypt. Dat is geen kleinigheid, want hiermee is vaak acht keer meer werk gemoeid dan de tijdsduur van het interview. Tot dusver zijn er 21 interviews volledig afgewerkt; de geluidsopnames en de uitgetypte versies zijn overgedragen aan

Erfgoed Leiden en Omgeving. Via de website van ELO zijn ze te lezen en soms ook te beluisteren - zie <https://www.erfgoedleiden.nl/collecties/uw-verhalen/uw-verhalen?search=interviews>.

Heel belangrijk en niet altijd met dezelfde uitkomst is de interactie tussen interviewer en geïnterviewde. De interviewer moet niet alleen vooraf weten wat hij of zij vraagt, maar zich ook voldoende in een respondent kunnen verplaatsen wanneer die langer dan voorzien stil staat bij bepaalde gebeurtenissen of dreigt af te dwalen. Of wat te doen wanneer een bevrage

oudere zich stellig zaken meent te herinneren die aantoonbaar niet kloppen? Moet je dat onderdeel dan weglaten of toch een plek geven? Als je voor het laatste kiest, hoe maak je dan een onderscheid tussen beleving en werkelijkheid, tussen objectieve en veronderstelde feiten? Het kan nog lastiger worden wanneer er uitspraken en oordelen worden gedaan over bepaalde bevolkingsgroepen of personen die onaangenaam klinken. Hoe gaat De Stem van Leiden daarmee om? Hiermee is duidelijk gemaakt dat oral history

zich goed leent voor een boeiende en vooral leerzame discussie. Inleider is Jan Laurier, voorzitter van de commissie Dirk van Eck.

Om te bereiken dat de gespreksdeelname zo breed mogelijk is, willen wij het aantal bezoekers tot maximaal 25 mensen beperken en is aanmelding vooraf gewenst. Belangstellende HVOL-leden kunnen zich voor of uiterlijk op 15 maart 2018 op te geven via hvol salon@gmail.com en ontvangen per omgaand een bevestiging.

Nieuwe drukker

Fusie grafische bedrijven Sparta en Weprint

OUD LEIDEN NIEUWS WORDT VOORTAAN IN LEIDERDORP GEMAAKT

Drukkerij Sparta verzorgde vele jaren het mededelingenblad van de Historische Vereniging Oud Leiden, dat vanaf 2013 elk kwartaal verschijnt met als titel 'Oud Leiden Nieuws'. Sparta zorgde niet alleen voor de grafische verwerking, maar regelde ook de verzending. Deze nieuwe uitgave van Oud Leiden Nieuws is voor het eerst vervaardigd bij het Leiderdorpse grafische bedrijf Weprint.

Eind vorig jaar maakten de eigenaren Bert en Yvonne Jansen bekend dat Sparta per 1 januari 2018 zou fuseren met Weprint en dat het echtpaar ging genieten van een welverdiend pensioen. De bedrijven werkten al jaren intensief samen. Daarom was deze fusie voor beide partijen een logische stap. Drukkerij Sparta ontstond, nadat het Leidsch Dagblad ruim 25 jaar geleden besloot de handelsdrukkerij aan de Witte Singel af te stoten. Bert Jansen, die er werkte, nam de apparatuur en een deel van het personeel over om als zelfstandige onderneming verder te gaan. Hij koos voor de naam Sparta omdat hij in die tijd bij die Rotterdamse club als

semiprof voetbalde. Vanaf 1991 was het bedrijf gevestigd aan de Herenstraat en tien jaar later verhuisde het naar een nieuw onderkomen op het bedrijventerrein aan de Rooseveltstraat.

Bert en Yvonne Jansen.

Het werd een echt familiebedrijf omdat ook de twee dochters Daniëlle en Tamara in het bedrijf aan de slag gingen. Zo ontstond een modern grafisch bedrijf, gespecialiseerd in ontwerpen/opmaak, offsetdrukwerk en print. Weprint, gevestigd aan de Kabelbaan in Leiderdorp, heeft zich in de afgelopen veertig jaar ontwikkeld tot een fullservice grafisch bedrijf. Eerst alleen in offset- en digitaaldruck, later ook in grootformaat print en textielbedrukken. Zo maakt het bedrijf onder meer posters, flyers, vlaggen, banners en familiedrukwerk. Weprint is onderdeel van drukkerij printshop Ouwehand BV, die startte in de Leiderdorpse Hoofdstraat en later verhuisde naar de Winkelhof. In 2012 werd een fusie aangegaan met de Leidse drukkerij Noppen. De fusiepartners verwachten nog beter in staat te zijn de hoge kwaliteit en korte levertijden te waarborgen. Met het nieuwe

De vestiging van Weprint aan de Kabelbaan 10 in Leiderdorp.

Weprintteam van zeven personen - onder wie ook Daniëlle en Tamara - wordt gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe producten. De HVOL verwacht dat de plezierige wijze waarop met Sparta werd samengewerkt, in de toekomst kan worden gecontinueerd.

Boekbespreking

Hugo de Groot centraal in Leidse stadswandeling

Hugo de Groot (1583-1645), ook bekend met zijn Latijnse naam Hugo Grotius, is een van de grootste intellectuelen in de Nederlandse historie. Hij wordt gezien als grondlegger van het moderne volkenrecht en was een van de grootste juristen aller tijden. Maar in de huidige geschiedenis methode voor het basisonderwijs ontbreekt hij.

Enkele generaties eerder werd op de lagere school nog wel verteld over zijn bijzondere ontsnapping uit slot Loevestein in een boekenkist. Daar zat hij sinds 1619 een levenslange gevangenisstraf uit, omdat hij in de theologische strijd de kant koos van de rekkelijken van Johan van Oldenbarnevelt. De boekenkist behoorde recent

tot de dertig nominaties voor de verkiezing van het 'Pronkstuk van Nederland'.

Jan Waszink, docent en onderzoeker bij het Grotius Centre voor International Legal Studies van de Universiteit Leiden schreef een themawandeling over deze jurist, advocaat en politicus,

maar ook rechtsfilosoof, geschiedschrijver, theoloog en dichter, waarin het accent ligt op zijn Leidse jaren. Hugo de Groot verbleef hier van 1594 tot medio 1598. Opgegroeid in een Delftse regentenfamilie begon hij als elfjarige aan een studie aan de Leidse universiteit, waar zijn vader Jan de Groot (1554-1640) geen onbekende was. In 1576 was hij een van de eerste studenten en werd er een jaar voor de komst van zijn zoon aangeesteld als curator. Hugo ging aan het Rapenburg 33 wonen, bij zijn oom Cornelis de Groot (1547 -1610), de oudste broer van zijn vader, die er hoogleraar in de Rechten was. Opmerkelijk feit: pas twee jaar nadat Hugo zich in Leiden vestigde, promoveerde zijn vader in dezelfde studierichting.

Veel tijd om zich met de opvoeding van Hugo bezig te houden hadden de beide broers niet. Daarvoor werd Jacob Lasson aangesteld, een uit Antwerpen afkomstige schoolmeester en de latere rector van de Latijnse School in Delft. Al na een jaar nam Hugo zijn intrek in diens woning aan de Hooglandse Kerkgracht 31-33. Hij bleef er – ook nadat het huis was verhuurd aan hoogleraar Theologie Franciscus Junius - wonen tot het einde van zijn studietijd. De Groot verklaarde later dat Junius' woning hem even dierbaar was als zijn ouderlijk huis.

Privés kreeg hij onder meer thuis bij de beroemde Franse humanist en oudheidkundige Joseph Scaliger (1540-1609). Deze geleerde gold als een van de coryfeeën van de universiteit en woonde eerst in het achterhuis van Pieterskerkgracht 9/Schoolsteeg, waar nu Ars Aemula Naturae is gevestigd. In 1595 of 1597 verhuisde Scaliger naar het adellijke zestien meter brede woonhuis aan de Breestraat 111-113, waarvan hij tot 1607 een gedeelte huurde. De kelderewelven bij boekhandel Van Stockum herinneren

nog aan het statige 13de eeuwse pand, evenals de Scaliger-inscriptie die in 2012 een plekje in de gevel kreeg. Een andere docent van Hugo was hoogleraar Hebreeuws Frans van Ravelingen. Deze schoonzoon van de Antwerpse drukker Christoffel Plantijn nam in 1585 diens Leidse drukkerij over, gevestigd in Huis Assendelft aan de Breestraat 48-50, de plek waar nu sociëteit Minerva staat.

De wandeling start en eindigt in het Academieggebouw aan het Rapenburg 73. Het voormalige klooster van de Witte Nonnen en sinds 1581 de hoofdlocatie van de universiteit. De voorlaatste 'halte' is de Faliëde Bagijnkerk aan de overkant op nummer 70, die vanaf 1577 die rol vervulde. Tijdens Hugo's eerste studiejaar werd de verbouwing afgerond voor de zich uitbreidende

Breestraat 111-113, het voormalige woonhuis van Scaliger.

universiteitsbibliotheek en het Anatomisch Theater voor medische studenten. En in 1600 werd de ingenieursschool voor militaire technici er ondergebracht.

Het programma voor de opleiding was opgesteld door Simon Stevin, vriend, geestverwant en zakenrelatie van Hugo's vader. Ook Hugo werkte een tijdlang intensief met Stevin samen. Hij vertaalde zijn werkje over navigatie op zee in het Latijn, reed mee over het strand in Stevins beroemde zeilwagen en dacht mee over Stevins initiatieven om van het Nederlands een volwaardige intellectuele taal te maken. Na zijn vertrek uit Leiden onderhield Hugo de Groot steeds (schriftelijke) contacten met de universiteit en haar hoogleraren. Zo bleef hij goed bevriend met onder anderen Johan Meursius (1579-1639), Petrus Scriverius (1576-1660) en Daniël Heinsius (1580-1655), die naam maakten als geleerden.

De gids bevat naast de Leidse rondgang tal van andere feiten over Hugo's levenswandel. Zoals zijn carrière in de Haagse advocatuur, zijn huwelijk met Maria van Reigersberch in 1608, zijn gezantschappen in Parijs voor de Staten van Holland en Zweden en zijn overlijden bij een schipbreuk op de terugtocht van Zweden in 1645. Op de Markt in zijn geboortestad Delft staat een standbeeld van hem. In Leiden komt de waardering voor Hugo de Groot onder meer tot uitdrukking in vernoemingen van een straat in Vreewijk, een studiecentrum van de Universiteit en een collegezaal van de Rechtenfaculteit in het Kamerlingh

Onnesgebouw aan het Steenschuur 25. Het boekje levert daar ook een bijdrage aan.

Hugo de Groot in Leiden, een wandeling - Jan Waszink - Leiden University Press - ISBN 978 90 8728 305 6 - 40 pagina's - Prijs 7,50 euro.

Hooglandse Kerkgracht 31-33, de voormalige woning van Jacob Lasson.

Aangestipt

Negen interessante verhalen en legenden over Oegstgeest en omgeving onderwierp publicist Freek Lugt voor zijn boekje 'Het sissen van de schaduw' aan een serieus onderzoek.

Zo verdiepte hij zich onder meer in druïden die uitkijken op Lugdunum, een veldslag tussen Germanen en een invasieleger van de Angelen, een priester uit Oegstgeest die een groot deel van noordwest Duitsland ontgint en hoe een beeld van Cunera in Oegstgeest belandt. Verder gaat hij op zoek naar de plek van het tweede 'tillenbeest' uit kasteel Oud-Poelgeest en de ontmoeting van Keizer Karel V met de abdis van Rijsenburg Maria

Scenck van Toutenburg in 1537. Freek Lugt doet een slaagde poging om fictie en werkelijkheid van elkaar te scheiden via breed opgezet historisch onderzoek. Na elk verhaal, waarvan er

twee zijn terug te vinden in de Canon van Zuid-Holland volgt een korte analyse waarbij de waarheid op de weegschaal wordt gelegd. Daarbij komt hij tot de conclusie dat verrassend veel zaken toch op feiten blijken te berusten. Freek Lugt schreef eerder historische boeken over Oegstgeest en over het ontstaan

van Leiden.

Het sissen van de schaduw - Freek Lugt - Uitgeverij Ginkgo - ISBN 978 90 71256 60 8 - 96 pagina's - Prijs 15 euro.

Het project om langs de singels rondom de binnenstad een aaneensluitende route voor wandelaars en fietsen aan te leggen, begint vastere vormen aan te nemen.

Onderdeel is het Singelpark met een gevarieerde begroeiing zoals een speciale arboretumroute. Eind 2016 werd daarvoor de eerste aanzet gegeven met de plaatsing van acht bomen op vijf plaatsen. Bij

elke gelegenheid hield vrijwilliger Rinny E. Kooi als botanisch curator een toespraakje, waarin zij nader inging op de bijzondere aspecten van de verschillende soorten. Die bewerkte korte lezingen en foto's van de plantingen met de sponsors zijn nu gebundeld in een boekje. Daarin komen de Californische wierookceder, het Amerikaans krentenboompje, de Amur kurkboom, de klit-eik en de zwarte els uitgebreid aan bod. Van de laatste soort zijn twee exemplaren afkomstig van de kweektuin die in 2011 werd ingericht tussen station Leiden Centraal en het voormalige

Belastingkantoor (nu gemeentekantoor Stationsplein 107). Scholieren en vrijwilligers zorgen daar voor het onderhoud.

5 Toespraken voor het Singelpark - Rinny E Kooi - Uitgeverij Ginkgo - ISBN 978 90 71256 57 9 - 32 pagina's - Prijs 4,95.

De in Leiden geboren en in Katwijk opgegroeide journalist Adri van Beelen portretteert de familie Duinen. In zijn kroniek, die eerder als feuilleton verscheen in De Katwijksche Post, schetst hij vanaf 1922 tot aan de eeuwwisseling het sterk veranderende (gezins)leven in het vissersdorp tegen de achtergrond van nationale en internationale ontwikkelingen.

Achtereenvolgens komen de crisisjaren, de oorlog, de wederopbouw en de roerige jaren zestig en zeventig aan bod. Het echtpaar Willem en Anna speelt daarin centrale rol. Hij, die als achtjarig kind in het weeshuis belandt nadat

zijn ouders kort na elkaar overlijden. En - niet ongebruikelijk voor een 'Katteker' - een groot deel van zijn leven op zee doorbrengt. Zij is dochter van Marie en Hendrik Boomakkers en werkt in de groentewinkel van haar ouders. Na hun huwelijk krijgt ze een tweeling en later nog een dochter. De auteur slaagt erin de actualiteit van dat ogenblik te verbinden met het leven van alledag. Zoals het gene-

ratieconflict met de dochter als ze kiest voor het 'linkse' jongerenbolwerk 't Mallegat. Een gevarieerd en leesbaar tijdsbeeld.

De familie Duinen. Kroniek van Katwijk - Adri van Beelen - Uitgeverij Primavera Pers - ISBN 978 90 5997 252 0 - 160 pagina's - Prijs 14,50 euro.

De geschiedenis van de damsport in Leiden, die in 1910 met de oprichting van de Leidsche Damvereniging begon, is in een boek vastgelegd. Het beschrijft de groei naar vijf damverenigingen in de jaren vijftig tot aan de afname naar één damvereniging nu. En verhaalt over vier dammers uit Leiden die nationaal én internationaal tot de wereldtop behoorden. Het gaat om meervoudig WK-deelnemer Wim Huisman en drie van zijn leerlingen: Evert Bronstring, Jan van Leeuwen en Cees Varkevisser. Verder bevat het werk een compilatie van fragmenten uit dampartijen van de 'gewone' Leidse dammers. Aandacht wordt ook besteed aan Jan Dubbeldeman, Gerard Geerlings en Piet van der Kwartel. Een drietal dat bekend werd als productieve problemisten, die vanaf de twintiger jaren van de vorige eeuw damproblemen van hoge kwaliteit wisten te creëren.

Het boek van 120 pagina's kost 15 euro (exclusief verzendkosten) en is te koop bij het Leids Damgenootschap (avdkwartel@ziggo.nl) en via de website www.slagzet.com.

Bedrijfsleden

Holdingmaatschappij
R.H. Breedveld B.V.

architectenburo
Veldman | Rietbroek | Smit

Alrijne Zorggroep

Rijksmuseum Boerhaave

Breedveld Holding

Buik en Van der Horst, gerechtsdeurwaarders

Grandcafé de Burcht

Van Cleef Holding

De Leeuw Makelaardij bv

De Ruyter de Wildt en De Vroom, advocaten

Griffioen Precious Presents vof

Geelkerken Linskens, advocaten

HBK, Belastingadviseurs & Accountants

Hoogheemraadschap van Rijnland

La Gro advocaten

Macropa BV

Glas- en Schilderwerken van Muiden bv

Stichting Pieterskerk Leiden

Prima Management

Rabobank Leiden-Katwijk

MBO Rijnland

Museum Volkenkunde

Schulpen Schuim BV

Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden

Stichting Hofjes van de Diaconie

Tandartsenpraktijk Zoeterwoudsesingel

Teekens Karstens, advocaten en notarissen

Universiteit Leiden

Van der Valk Hotel Leiden

Architektenburo Veldman | Rietbroek | Smit

Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid

Rabobank

Agenda

Zondag 18 maart 2018

Vierde Salon van de commissie Dirk van Eck, gewijd aan oral history. Plaats: Diaconaal centrum De Bakkerij, Oude Rijn 44b

Aanvang: 14.00 uur, inloop vanaf 13.30 uur (aanmelding verplicht, zie pagina 43).

Woensdag 28 maart 2018

Algemene ledenvergadering van de Historische Vereniging Oud Leiden, gevolgd door een lezing over de Monumentale Kunst van de Wederopbouw in Leiden door Jos Hooghuis.

Plaats: Tuinzaal Grandcafé de Burcht, Burgsteeg 14

Aanvang: 19.30 uur, inloop vanaf 19.00 uur. Deze bijeenkomst is alleen voor leden van de HVOL, toegang op vertoon van lidmaatschapspas. (Zie ook pagina's 4 en verder).

Zondag 8 april 2018

Lezing door Lodewijk Kallenberg over Anna van Gogh-Carventus (1819-1907), de moeder van de Vincent van Gogh die op de begraafplaats Groenesteeg ligt. Ook elf andere familieleden vonden daar hun laatste rustplaats.

Plaats: Aula Begraafplaats Groenesteeg, Groenesteeg 126.

Aanvang: 14.30 uur.

Woensdag 11 april 2018

HVOL-lezing 'Een kamer gevuld met de mooiste boeken' door Esther Mourits over de Bibliotheca Thysiana aan het Rapenburg. Deze publicatie werd in november 2017 beloond met de wetenschappelijke Oud Leidenprijs.

Plaats: Lokhorstkerk, Pieterskerkstraat 1

Aanvang: 20 uur, inloop vanaf 19.30 uur. (Zie pagina 31).

Zaterdag 14 april 2018

HVOL-excursie rond de Bibliotheca Thysiana, bestaande uit een wandeling in de omgeving waar Paul Hoftijzer aandacht besteedt aan de bibliotheken en bedrijfjes van boekdrukkers en boekverkopers die hier in groten getale in de 16de en 17de eeuw gevestigd waren, en een bezoek aan de Bibliotheca Thysiana. Startplaats: Sebastiaansdoelen (aanmelding verplicht, zie pagina 32).

Woensdag 25 april tot en met zondag 2 september 2018

Grote overzichtstentoonstelling 'Al 200 jaar van nu' ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van het Rijksmuseum van Oudheden. Met een mix van voorwerpen uit de eigen collectie en voorwerpen die de afgelopen twee eeuwen naar andere musea zijn verhuisd.

Plaats: Rijksmuseum van Oudheden, Rapenburg 28.

Zaterdag 12 mei 2018

HVOL-fietstocht naar Zoeterwoude en Zoetermeer met als thema 'de Slag bij Zoetermeer'. (aanmelding verplicht, zie pagina 32).

Zondag 13 mei 2018

Dirk van Ecklezing door Cor Smit over hulpverlening en de rol van de lokale en landelijke overheden door de eeuwen heen.

Zaterdag 2 juni 2018

HVOL-dagexcursie naar vestingstad Naarden en het Muiderslot. (aanmelding verplicht, zie pagina 33).

Vrijdag 8 tot en met zondag 10 juni 2018

Schuytfestival.

Meer informatie volgt.

Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

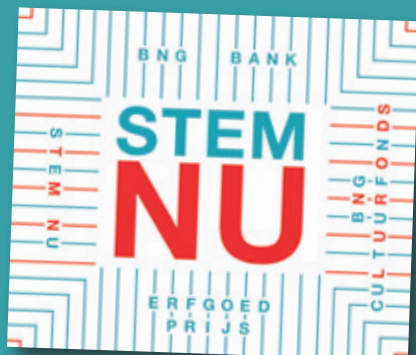

Retouradres: HVOL
Postbus 917, 2300AX Leiden

Leiden genomineerd voor BNG Bank Erfgoedprijs 2018

Leiden is samen met Deventer, Tilburg en Zaanstad genomineerd voor de BNG Bank Erfgoedprijs. Deze nationale prijs is voor de gemeente met het beste erfgoedbeleid. Tijdens de voorbereidingen werd er een film gemaakt, die laat zien dat erfgoed in het DNA van de Leidenaren zit: <https://youtu.be/R4RzmpNgHJU>.

Naast juryprijs van 25.000 euro is er ook een publieksprijs. Tot en met 22 maart kan iedereen stemmen op zijn of haar favoriete erfgoedgemeente. Stemmen kan via www.kunsten92.nl/publieksprijs. De uitslag wordt op 29 maart bekendgemaakt.

Colofon

Postadres:

Secretaris HVOL
Postbus 917, 2300 AX Leiden
tel 06-20211908

E-mail: info@oudleiden.nl

ING bankrekeningnummers
(alle t.n.v. Vereniging Oud
Leiden) voor:

- contributies/schenkingen:
NL74 INGB 0000 1752 28
- betalings excursies:
NL67 INGB 0005 9012 64
- overige betalingen:
NL03 INGB 0005 8871 87

Website: www.oudleiden.nl

Beeldbank: <https://oudleiden.nl/commissies/beeldbank>

KvK-nummer 40445843

ANBI-nummer 804311912

ISSN-nummer 2214-353X

Redactie Kwartaalblad:

Tanneke Schoonheim en
Bram van Leeuwen

E-mail redactie:
kwartaalblad@oudleiden.nl

Opmaak en druk:
WePrint, Leiderdorp